

Programma Zingeving en Geestelijke verzorging

Rapportage coördinatie actieonderzoek

Colofon

ZonMw stimuleert gezondheidsonderzoek en zorginnovatie

Vooruitgang vraagt om onderzoek en ontwikkeling. ZonMw financiert gezondheidsonderzoek én stimuleert het gebruik van de ontwikkelde kennis – om daarmee de zorg en gezondheid te verbeteren.

ZonMw heeft als hoofdopdrachtgevers het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en NWO.

Voor meer informatie over het ZonMw-programma Zingeving en Geestelijke verzorging kunt u contact opnemen met het programmasecretariaat via zingeving@zonmw.nl of 070 349 54 63.

Auteur: Wiki Dijkstra

Datum: September 2023

ZonMw

Laan van Nieuw Oost-Indië 334

Postbus 93245

2509 AE Den Haag

Tel. 070 349 51 11

www.zonmw.nl

 info@zonmw.nl

Sociale media

www.facebook.com/zonmwNL

www.twitter.com/zonmw

www.linkedin.com/company/zonmw

www.youtube.com/ZonMwTV

Inhoudsopgave

1. Doelstelling	1
2. Aanpak	1
3. Hoofdthema's	1
3.1 Behoeften van cliënten	1
3.2 Beroepsinhoud geestelijke verzorging in de thuissituatie	3
3.3 Data, meten en evaluatie	3
3.4 Onderwijs en scholing	4
3.5 Organisatorische inbedding	6
3.6 Samenwerking	7
3.7 Signaleren en verwijzen (inclusief werkwijze ontwikkelen)	9
3.8 Zingeving in de praktijk van andere zorgprofessionals	11
4. Bundeling per doelgroep	13
4.1 Voor geestelijk verzorgers	14
4.2 Voor zorgverleners	16
4.3 Voor cliënten/patiënten/burgers	20
4.5 Voor beleidsmakers en bestuurders	23
Bijlagen	25
A. Milestone 3 Coördinatie (actie-)onderzoek ZonMw	25
B. Producten per thema	26

1. Doelstelling

Dit document dient ter ondersteuning van de implementatieactiviteiten binnen het ZonMw-programma Zingeving en Geestelijke verzorging. Het doel van deze bundeling is het benoemen van de hoofdthema's en antwoord op de volgende vragen per hoofdthema:

- Welke probleemstelling werd per thema aangepakt?
- Welke uitkomsten zijn hierop voortgebracht?
- Hoe kunnen deze uitkomsten per doelgroep of thema gebundeld worden aangeboden?

2. Aanpak

Deze rapportage bouwt voort op de *Rapportage Coördinatie Actieonderzoek Zingeving en Geestelijke verzorging (2022)*. Hierin zijn de actieonderzoeken en PLOEG-projecten samengebracht en zijn verschillende hoofdthema's gedefinieerd. Deze gekozen structuur is in de huidige rapportage overgenomen en geactualiseerd aan de hand van de producten die zijn voortgebracht. Het oorspronkelijke plan van aanpak is te vinden in de bijlagen onder de noemer Milestone 3. Aan het einde van de rapportage staat op schematische wijze welke relevante producten per doelgroep zijn ontwikkeld en de complete lijst aan gevonden gepubliceerde producten staan vermeld in de bijlagen.

Verspreiding Actieonderzoeken over Nederland

Project	Regio's
Linking-Zin (01)	West-Brabant en Tholen, Zuid-Hollandse eilanden en Rotterdam en omstreken
ZINSITIEF (02)	Meppel, Dalfsen, Zwolle en Nijmegen
Zinvol Samenwerken (03)	Noordwest Veluwe, Haaglanden en Delft
SamenZin (04)	Utrecht stad en Zuidoost Utrecht
Structureel inbedden (05)	Friesland en Groningen
Toolbox (07)	Noord-Holland en Flevoland
CONNECT (08)	Nederland

3. Hoofdthema's

3.1 Behoeften van cliënten

Projecten en resultaten

Actieonderzoek **Linking-Zin (01)** brengt de behoefte aan ondersteuningsvragen bij thuiswonende burgers in kaart in 3 verschillende regio's. Het onderzoek draagt bij aan een werkwijze waarbij de ondersteuning optimaal aansluit bij de behoeften van burgers.

Bron: Rapportage Coördinatie Zingeving en Geestelijke verzorging thuis

Resultaten: op het thema behoeften van cliënten leverde Linking-Zin kennisproducten op in de vorm van een artikel en 3 factsheets. Het artikel beschrijft de behoefte van thuiswonende ouderen aan ondersteuning bij zingeving. De 3 factsheets beschrijven de behoefte aan zingevingsondersteuning van 50-plussers en mensen in de palliatieve fase en hun naasten in een specifieke regio: West-Brabant en Tholen, Zuid-Hollandse eilanden en Rotterdam en omstreken. Ook is informatie verzameld over het al aanwezige zingevingaanbod en de aansluiting tussen deze behoefte en het aanbod.

Naast de kennisproducten staat de methode die het actieonderzoek heeft gebruikt voor de regiomapping in een compacte infographic met handleiding. Dit product kan andere professionals helpen om in hun eigen regio de zingevingbehoefte en aanbod in kaart te brengen.

Verder zijn een animatie en infographic ontwikkeld: de Zinvinder. Dit hulpmiddel geeft inzicht in diverse zingevingsbehoeften en -ondersteuning op basis van 2 assen, 4 kwadranten en pictogrammen. De Zinvinder geeft richting aan de aard van ondersteuning die burgers zoeken en aan mogelijke verwijzing door hulpverleners. Dit is een hulpmiddel dat zowel door burgers, hulpverleners als vrijwilligers kunnen gebruiken.

Tot slot is de Podcastserie 'Verkennen en aansluiten' gepubliceerd bestaande uit 3 podcasts over zingeving in de thuissituatie. Welke behoefte hebben mensen aan ondersteuning bij zingeving? En hoe je sluit je daarbij aan? Projectleider Susan Hupkens gaat in 3 afleveringen in gesprek met (co-)onderzoekers, hulpverleners, geestelijk verzorgers en vrijwilligers over dit onderwerp. Je hoort hun verhalen en bevindingen. Het gesprek gaat ook over de hulpmiddelen die gemaakt zijn in het actieonderzoek. In elke aflevering staat er een andere regio centraal met een ander perspectief.

Het visueel verslag van de slotbijeenkomst 'Verkennen en aansluiten: zingeving in de thuissituatie' op 29 maart 2022 geeft de inhoud weer van de presentaties, workshops en uitwisseling tijdens de slotbijeenkomst van Linking-Zin.

ZINSITIEF (02) probeert inzicht te krijgen in behoeften van thuiswonende ouderen. Het bestaat onder andere uit een kennissynthese naar de behoeften van ouderen, over werkende processen en over de opbrengsten van 4 living labs (een samenwerkingsstructuur waarin co-creatie en levensechte experimenteeruimte de belangrijkste kenmerken zijn) en het participatief actieonderzoek.

Bron: Rapportage Coördinatie Zingeving en Geestelijke verzorging thuis

Resultaten: op het thema behoefte van cliënten is vanuit ZINSITIEF een artikel verschenen met daarin de activiteiten die het actieonderzoek heeft opgepakt. Deze activiteiten waren gericht op het versterken van de gevoeligheid van sociaal werkers en vrijwilligers voor zingevingsvragen die kunnen spelen onder thuiswonende ouderen. Daarnaast beschrijft het artikel welke passende ondersteuningsmogelijkheden er zijn voor ouderen.

Het actieonderzoek **Structureel Inbedden (05)** geeft inzicht in de huidige en in de gewenste situatie in de provincies Groningen en Friesland voor de structurele inbedding van zingeving en geestelijke verzorging in de thuissituatie. De behoeften van cliënten staan hierbij centraal en zij worden actief betrokken in het actieonderzoek.

Bron: Rapportage Coördinatie Zingeving en Geestelijke verzorging thuis

Resultaten: Structureel Inbedden verwacht een aantal wetenschappelijke publicaties op te leveren. De behoefte van cliënten was in dit actieonderzoek wel leidend voor de onderzoeksopzet, maar onderzoek naar de zingevingsvragen en behoeften van cliënten als zodanig lijkt geen beoogd resultaat.

CONNECT (08) onderzoekt hoe ouders die primair thuis zorgen voor een kind met een levensbedreigende of levensduurbekortende ziekte omgaan met zingevingsvragen. Daarbij onderzoekt het project hoe zorgprofessionals het gesprek hierover kunnen openen en passende steun kunnen bieden. Om dit te realiseren onderzoeken ze bij deze ouders welke zingevingsvragen er spelen en welke behoefte aan ondersteuning zij hierbij ervaren.

Bron: Rapportage Coördinatie Zingeving en Geestelijke verzorging thuis

Resultaten: het actieonderzoek CONNECT ontwikkelde een scholing en een toolkit voor zowel ouders zelf als de zorgprofessional om hierover met ouders in gesprek te gaan. De CONNECT-toolkit biedt eerstelijns-zorgprofessionals werkzaam in de kinderpalliatieve zorg praktische handreikingen om betekenisgeving en levensvragen van ouders tijdig te herkennen, erkennen, bespreekbaar te maken, en waar nodig passende begeleiding te zoeken. Onderdeel van deze toolkit is de CONNECT-scholing. In deze scholing leren deelnemers hoe ouders betekenisgeving en levensvragen ervaren wanneer hun kind een levensbedreigende ziekte krijgt. Deelnemers worden getraind in het herkennen en erkennen van betekenisvragen van ouders, het voeren van verkennende gesprekken met ouders over betekenisgeving, en ze krijgen inzicht in bestaande mogelijkheden van professionele ondersteuning.

Daarnaast verwacht het actieonderzoek 3 wetenschappelijke publicaties te publiceren voor professionals en wetenschappers in de kindzorg over spirituele dimensie van zorg door ouders voor een kind met een levensbedreigende aandoening.

PLOEG 3 onderzoekt via kwantitatief (survey) en kwalitatief (interviews) onderzoek de behoeften van palliatieve patiënten aan aandacht voor zingeving. Daarbij vragen ze ook van welke beroepsgroep patiënten aandacht willen, en voor welke thema's zij dit willen.

Bron: Rapportage Coördinatie Zingeving en Geestelijke verzorging thuis

Resultaten: PLOEG 3 lijkt de uitkomsten van het behoeftenonderzoek voornamelijk gebruikt te hebben om signalerings- en verwijzingsstools te ontwikkelen. Het thema Signaleren en verwijzen behandelt dit uitgebreider.

3.2 Beroepsinhoud geestelijke verzorging in de thuissituatie

De aandacht voor geestelijke verzorging thuis groeit en daarmee ook de vraag naar een verantwoording van de inzet van geestelijke verzorging. Deze vraag doet een beroep op de professionalisering van het vakgebied. Geestelijke verzorging is een eigen domein en geestelijk verzorgers hebben in de keten van zorg voor mensen een eigen specifieke rol en betekenis. Dit wordt bekrachtigd door de nieuwe gezondheidsdefinitie van de World Health Organization (WHO), ontwikkeld door arts-onderzoeker dr. Machteld Huber, waar aandacht voor de existentiële dimensie van gezondheid en welbevinden een eigen plek krijgt. Geestelijke verzorging positioneert zich in die dimensie van zorg, met aandacht en zorg voor levensvragen en spiritueel welzijn van mensen.

Projecten en resultaten

PLOEG 2 is gericht op de methodiek van geestelijke verzorging zelf. PLOEG 2 onderzoekt, evalueert en implementeert een interventie voor geestelijke verzorging in de eerstelijns palliatieve zorg. De methodiek is gebaseerd op het werken met het levensverhaal. De onderzoekers staan onder andere stil bij de plaats van ziekte daarin, bij de verbondenheid met anderen en bij wat zin geeft en inspiratie biedt.

Bron: Rapportage Coördinatie Zingeving en Geestelijke verzorging thuis

Resultaten: PLOEG 2 ontwikkelde een gespreksmodel voor geestelijk verzorging en onderzocht de effecten op het spiritueel welzijn van deelnemers. Het resultaat is een getest en gevalideerd gespreksmodel dat gericht is op thuiswonende cliënten in de palliatieve fase. Het model bevat echter elementen die ook relevant zijn voor geestelijk verzorgers in andere contexten en met andere doelgroepen. Aanvullend op het gespreksmodel is een werkboek ontwikkeld voor cliënten.

Overige projecten

In het actieonderzoek **SamenZin (04)** onderzochten geestelijk verzorgers samen met praktijkondersteuners geestelijke gezondheidszorg (POH-GGZ) van huisartsenpraktijken in Utrecht en omgeving hoe ze de zorg voor zingeving in Utrecht en omgeving kunnen verbeteren. Het project ontwikkelde een toolbox met en voor geestelijk verzorgers in de thuissituatie en POH-GGZ, deze beschrijven verder onder het thema *Zingeving in de praktijk van andere zorgprofessionals*.

3.3 Data, meten en evaluatie

Projecten en resultaten

Alle lopende projecten binnen het programma verzamelen data en passen evaluatie toe. Het meten van effecten krijgt in een latere fase van het programma aandacht. De volgende projecten passen expliciet de methode meten en evalueren toe:

- **PLOEG 2** evalueert een interventie voor geestelijke verzorging in de eerstelijns palliatieve zorg en zoekt daarbij naar effectieve elementen.
- **PLOEG 3** meet het spiritueel welbevinden van palliatieve patiënten. Daarnaast meten zij de competenties van zorgprofessionals voor en na de training rondom de verwijstools.

Deelprojectgroep (DPG) Praktijkcriteria en Voorwaarden biedt waar mogelijk uniformiteit en standaarden aan bij de uitvoering van de subsidieregeling GV-Thuis om richting te geven aan de geestelijke verzorging in de thuissituatie

Bron: Rapportage Coördinatie Zingeving en Geestelijke verzorging thuis

Resultaten: Bij de slotbijeenkomst van PLOEG 3 in juni 2021, het [kennisfestival Aandacht voor Betekenis](#) in september 2022, de slotbijeenkomst van PLOEG 2 in oktober 2022 en bij de [masterclasses Zingeving](#) in november 2022 presenteerden de onderzoekers van de PLOEG-projecten de gemeten effecten op het spiritueel welzijn van deelnemers in hun onderzoek.

De deelprojectgroep Praktijkcriteria en Voorwaarden heeft voor het jaar 2022- 2023 adviestarieven vastgesteld die aangehouden kunnen worden in het kader van de subsidieregeling Geestelijke Verzorging in de thuissituatie.

3.4 Onderwijs en scholing

Het grote belang van zingeving binnen zorg en sociaal domein wordt de laatste jaren meer onderschreven door betrokken professionals. Dit is echter nog lang niet altijd zichtbaar in het onderwijs aan professionals en vrijwilligers in deze domeinen. Er moet nog een hoop gebeuren in de programmering en de inrichting van dit onderwijs, zowel in de initiële opleidingen als in de bij- en nascholingen, om professionals en vrijwilligers voldoende toe te rusten op het bieden van ondersteuning op het gebied van zingeving.

Projecten en resultaten

Actieonderzoek **Linking-Zin (01)** ontwikkelt een training voor vrijwilligers en voor professionals in de thuiszorg en transferprofessionals (van ziekenhuis naar thuis).

Bron: Rapportage Coördinatie Zingeving en Geestelijke verzorging thuis

Resultaten: het actieonderzoek ontwikkelde een training over het signaleren van de behoefte van zingevingsondersteuning en matching van vraag en aanbod bij mensen boven de 50 en mensen in de palliatieve fase en hun naasten in de thuissituatie. De training wordt gegeven door geestelijk verzorgers en reikt kennis en vaardigheden aan voor zorg- en welzijnsprofessionals over het signaleren van zingevingsvragen, mogelijke ondersteuningsbehoefte en verwijsopties. Ook is er tijdens de training gelegenheid om kennis te maken met het beschikbare hulpmiddel (Zinpraatkaart) en de praktische mogelijkheden van dit hulpmiddel te ontdekken en te oefenen. De training is opgedeeld in 2 dagdelen, waarin theoretische verkenning casuïstiek afwisselt.

In **ZINSITIEF (02)** wordt gekeken op welke manier sociaal werkers en vrijwilligers geschoold kunnen worden/sensitiever gemaakt kunnen worden in het signaleren en ondersteunen van zingevingsvragen bij thuiswonende ouderen.

Bron: Rapportage Coördinatie Zingeving en Geestelijke verzorging thuis

Resultaten: dit heeft uiteindelijk geresulteerd in een artikel in plaats van een scholing en wordt beschreven onder het thema *Signaleren en verwijzen*.

Actieonderzoek **SamenZin (04)** richt zich qua onderwijs op de opleidingen en nascholingen tot geestelijk verzorgers en praktijkondersteuners huisartsen (POH). Aandacht voor zingeving is voor POH-GGZ nog geen expliciet onderdeel van het beroepsprofiel op de opleiding. Het project levert 4 'bouwstenen' op voor toepassing van kennis over zingeving binnen de geestelijke verzorging en POH-opleidingen, waaronder een training voor jongeren met levensvragen en nascholingen.

Bron: Rapportage Coördinatie Zingeving en Geestelijke verzorging thuis

Resultaten: in dit participatieve actieonderzoek hebben geestelijk verzorgers werkzaam in de thuissituatie en POH-GGZ in Utrecht Stad en Zuidoost-Utrecht samen met onderzoekers van de Universiteit voor Humanistiek en cliënten uit de regio, elkaar ontmoet om met en van elkaar te leren over het bieden van zorg voor zingeving. In 2 leergemeenschappen van geestelijk verzorgers (GV) en POH-GGZ zijn zo'n 40 bouwstenen ontwikkeld, waarvan er 4 zijn gekozen voor doorontwikkeling tot een lesonderdeel in deze training. Dit resulteerde in de 2-daagse training 'Zingeving in het werk van de POH-GGZ'. Het doel van de training is om het bewustzijn van POH-GGZ te versterken voor zingevingsvragen bij hun patiënten en praktische handvatten te bieden om hierbij begeleiding te bieden. Het doel van de bijbehorende handleiding is om geestelijk verzorgers of andere zingevingsspecialisten in de rol van opleiders van POH-GGZ te ondersteunen in hoe ze een dergelijke training kunnen vormgeven. Dit gebeurt door informatie te geven over het programma en de gemaakte keuzen daarin; bronnen en tools te bieden die kunnen worden gebruikt in de training; en inzicht te geven in welke competenties opleiders nodig hebben die deze training willen verzorgen.

Actieonderzoek **Toolbox (07)** ontwikkelt een toolbox met verschillende instrumenten om professionals en vrijwilligers in de zorg en het sociaal domein handvatten te geven om zingevingsvragen te herkennen, te bespreken en te beoordelen op doorverwijzing. Geestelijk verzorgers spelen een centrale rol in het bekwaam maken van (zorg)professionals en vrijwilligers, door bijvoorbeeld een training te geven of door coaching on the job. Uiteraard spelen geestelijk verzorgers ook een centrale rol in het kiezen, ontwikkelen en evalueren van tools. De ontwikkelde toolbox in dit actieonderzoek bestaat uit 4 typen instrumenten met elk een eigen doel, namelijk: 1. bewust worden, 2. signaleren, 3. bespreekbaar maken en 4. borgen van nieuwe vaardigheden in de praktijk. Er zijn nu 2 basismodules beschikbaar voor een training aan professionals en vrijwilligers: 'Levensvragen Signaleren' en 'Grondhoudingen bij het Levensverhaal', daarnaast ontwikkelt het onderzoek de volgende instrumenten 'train de trainer', een 'acquisitie workshop' en 'storytelling' ontwikkeld voor geestelijk verzorgers.

Bron: Rapportage Coördinatie Zingeving en Geestelijke verzorging thuis

Resultaten: de toolbox bestaat uit 4 trainingen met bijbehorende tools: 3 trainingen zijn gericht op het trainen van professionals en vrijwilligers in zorg of burgers en kunnen worden gegeven door geestelijk verzorgers. Dit zijn:

1. Levensvragen signaleren
Een basistraining voor het signaleren en bespreken van levensvragen voor professionals en vrijwilligers in zorg en welzijn. De training van 2 dagdelen die kan worden gegeven door een geestelijk verzorger van het Centrum voor Levensvragen (CvL). Er bestaat een uitgebreide versie (dagdeel 4 uur en dagdeel 2 uur) en een compacte versie (dagdeel 2,5 uur en dagdeel 2 uur). Deze komen grotendeels overeen, waarbij in de uitgebreide versie meer tijd voor opdrachten en oefenen is. Thema's: eigen zingeving, luisteren, signaleren, bespreken en doorverwijzen.
2. 3 grondhoudingen bij het levensverhaal
In deze training staan 3 grondhoudingen centraal: luisteren, helpen en inspireren. De training is met name behulpzaam voor vrijwillige zorgverleners of sociaal werkers die doorgaans meer tijd hebben voor gespreksvoering dan professionals. De training (2 dagdelen) kan worden verzorgd door een geestelijk verzorger van het Centrum voor Levensvragen in de regio.
3. Zin in storytelling
Geestelijk verzorgers kunnen storytelling gebruiken in groepen 'burgers'. Aan de hand van een bepaalde structuur en door het verlevendigen van een verhaal ontstaat er gemakkelijk verbinding met de luisteraar. In korte tijd kan zo veiligheid in de groep ontstaan waarbij deelnemers elkaar tot steun zijn. De methode is bijvoorbeeld geschikt voor groepsconsulten of themagroepen zoals 'rouw'.

Daarnaast is er 1 training voor geestelijke verzorgers zelf ontwikkeld: Jezelf profileren en acquisitie. Deze is bestemd voor geestelijk verzorgers van Centra voor Levensvragen. De workshop richt zich met name op het profileren en voeren van acquisitiesprekken met andere professionals in de wijk, met name huisartsen: hoe kun je jezelf pitchen, hoe communiceer je, wat is de meerwaarde van een geestelijk verzorger en wat is het onderscheid met het werk van andere professionals zoals een psycholoog.

Actieonderzoek **CONNECT (08)** ontwikkelt een toolkit voor zorgprofessionals in de eerste lijn. Deze Toolkit Ouders en Zingeving in de kinderpalliatieve zorg biedt handvatten voor het signaleren van zingevingsvragen. Bij het werken met de toolkit wordt een op maat gemaakte training voor eerstelijnszorgprofessionals aangeboden. Onder eerstelijnszorgprofessionals worden thuiszorgmedewerkers, huisartsen en medewerkers van de medische kinderdagopvang verstaan.

Bron: Rapportage Coördinatie Zingeving en Geestelijke verzorging thuis

Resultaten: in de CONNECT-scholing leren deelnemers hoe ouders betekenisgeving en levensvragen ervaren wanneer hun kind een levensbedreigende ziekte krijgt. Deelnemers worden getraind in het herkennen en erkennen van betekenisvragen van ouders, het voeren van verkennende gesprekken met ouders over betekenisgeving, en krijgen inzicht in bestaande mogelijkheden van professionele ondersteuning. De scholing is geaccrediteerd en geschikt voor alle zorgprofessionals werkzaam in de eerstelijns kinderpalliatieve zorg, zoals hierboven uiteengezet.

In **PLOEG 3** zijn 3 trainingen ontworpen voor zorgprofessionals. De trainingen zijn gericht op aandacht leren besteden aan zingeving met behulp van 3 signalerings- en verwijzingsstools, en indien gewenst door te verwijzen naar een geestelijk verzorger of andere professional.
Bron: Rapportage Coördinatie Zingeving en Geestelijke verzorging thuis

Resultaten: de lesmodule Signalerings- en verwijzingsstool Zorg voor zingeving gaat over aandacht voor zingeving in de verpleegkundige anamnese en het verwijzgedrag op dat gebied. De module bestaat uit een docentenhandleiding en een PowerPoint-presentatie. De module is voor een belangrijk deel een praktijkopdracht en kan worden uitgevoerd in de stage- of werkpraktijk. De lesmodule heeft als doel zorgverleners te bekwalen met kennis van instrumentele, communicatieve en narratieve principes van de zingeving/spirituele anamnese. Verder kan de zorgverlener een signalerings- en verwijzingsstool in de praktijk inzetten, de communicatieve aspecten bij zingeving toepassen, reflecteren op de toepassing van een signaleringstool voor spirituele/ zingevinganamnese en de eigen rol daarbij. Uiteindelijk is het doel dat zorgverleners leren holistisch te werk te gaan, waarbij aandacht is voor de zingevingdimensie.

Overige projecten

Naast bovengenoemde projecten uit de eerdere rapportage, ontwikkelde **PLOEG 2** ook scholing. Het werken met het gespreksmodel zoals beschreven onder thema beroepsinhoud geestelijke verzorging in de thuissituatie, is gevat in een training voor en door geestelijk verzorgers.

Binnen de **deelprojectgroep Onderwijs** van het project GV-Thuis is gewerkt aan een Onderwijsplan voor de na- en bijscholing en aandacht voor zingeving binnen initiële opleidingen om geestelijke verzorging thuis vorm te geven. Het onderwijsplan is onderdeel van de ondersteuningsstructuur Geestelijke Verzorging Thuis. Tot 2025 stimuleren pilots van verschillende organisaties de aandacht voor zingeving binnen het onderwijs.

3.5 Organisatorische inbedding

Doordat geestelijke verzorging in de thuissituatie nog niet goed is georganiseerd, worden onder andere infrastructurele en organisatorische uitdagingen ondervonden.

Projecten en resultaten

In **ZINSITIEF (02)** kijken projectleiders Geestelijke verzorging thuis hoe zij structurele samenwerking kunnen aangaan met onder andere sociaal werk. Dit doen zij bijvoorbeeld door aan te sluiten bij Multidisciplinaire overleggen (MDO's) door het aanbieden van periodieke workshops/trainingen aan sociaal werkers en vrijwilligers en door gezamenlijk aanbod voor ouderen te ontwikkelen (bijvoorbeeld gespreksgroepen opgestart door geestelijke verzorgers, overname door vrijwilligers/sociaal werker).
Bron: Rapportage Coördinatie Zingeving en Geestelijke verzorging thuis

Resultaten: ZINSITIEF heeft een artikel gepubliceerd over zingeving in de dagelijkse praktijk van sociaal werk. Dit artikel staat beschreven onder het thema Behoeft van cliënten. Er zijn geen specifieke producten ontwikkeld op het thema organisatorische inbedding zoals in de vorige rapportage is beschreven.

Actieonderzoek **Structureel inbedden (05)** maakt inzichtelijk wat mogelijkheden en handvatten zijn voor de structurele inbedding van zingeving en geestelijke verzorging in de thuissituatie. Daarnaast biedt het onderzoek handvatten voor de realisatie van het structureel inbedden van zingeving en geestelijke verzorging in de thuissituatie via bestaande structuren. Het actieonderzoek bestudeert 2 casussen (provincie Friesland en provincie Groningen), beide provincies hebben hetzelfde doel maar hebben een andere visie op hoe hun doel te bereiken. Op 3 niveaus kijkt het actieonderzoek naar hoe de doelstelling het beste kan worden gerealiseerd namelijk op 1. infrastructuur, 2. coördinatie en sturing en 3. leren en verbeteren.
Bron: Rapportage Coördinatie Zingeving en Geestelijke verzorging thuis

Resultaten: zoals eerder genoemd verwacht het actieonderzoek Structureel Inbedden een aantal wetenschappelijke publicaties op te leveren.

Het onderzoek **PLOEG 1** beschrijft in het 1^e jaar onder andere de praktische/zakelijke organisatie van de geestelijke zorgpraktijk. Dit om te onderzoeken welke factoren bijdragen aan inbedding van

geestelijke verzorging in de eerstelijns palliatieve zorg. Hierbij gaat het onder andere om de wijze van financiering, de wijze van marketing, de fysieke ruimte van de praktijk en de locatie, de bereikbaarheid in geval van crisissituaties en de bestaansduur van de praktijk.

Bron: Rapportage Coördinatie Zingeving en Geestelijke verzorging thuis

Resultaten: PLOEG 1 ontwikkelde een adviesrapport waarin beleidsadviezen geformuleerd zijn voor het bevorderen van de integratie van geestelijke verzorging in de thuissituatie in het bestaande landschap van zorg en welzijn, in het bijzonder de eerstelijns palliatieve zorg en het sociaal domein.

Verder ontwikkelde PLOEG 1 een werkboek om geestelijk verzorgers met hun samenwerkingspartners te ondersteunen bij de organisatie van hun werk in de thuissituatie. Het werkboek helpt bij het opzetten en verder vormgeven van de organisatie van geestelijke verzorging, bijvoorbeeld een Centrum voor Levensvragen of een ZZP-praktijk. De best practices uit het werkboek zijn ook weergegeven in fictieve praktijkvoorbeelden. Deze maken concreet hoe de beschreven handelingen en houdingen van geestelijk verzorgers er in de praktijk uit kunnen zien. Het doel van dit werkboek is om geestelijk verzorgers en hun samenwerkingspartners te ondersteunen in dit proces. Dit gebeurt aan de hand van 5 thema's: 1. financiering, 2. acquisitie, 3. pr en profilering, 4. samenwerking en 5. houding en professionalisering.

Onderdeel van het **PLOEG 3** onderzoek is het project 'Impuls spirituele zorg in de palliatieve fase in Utrecht (ISU)' waarmee spirituele zorg conform het kwaliteitskader en de nieuwe richtlijn 'Zingeving en spiritualiteit in de palliatieve fase' wordt versterkt. Geestelijk verzorgers trainen reguliere zorgprofessionals in het werken volgens het ABC-model. Onderdeel van het project is een goede inbedding van de spirituele zorg en structurele financiering voor na de projectperiode.

Bron: Rapportage Coördinatie Zingeving en Geestelijke verzorging thuis

Resultaten: de ontwikkelde producten door PLOEG 3 zijn verder beschreven onder het thema Signaleren en verwijzen.

3.6 Samenwerking

In de periode 2019-2022 financierde ZonMw onderzoek naar een betere samenwerking tussen de verschillende disciplines, betrokken bij palliatieve zorg in de eerste lijn, op het gebied van zingeving. In de achterliggende jaren is een ontwikkeling mogelijk gemaakt waarbij deskundigen op het gebied van zingeving, geestelijk verzorgers betrokken zijn in de eerstelijns palliatieve zorg. De verwachting is dat dit zich zal uitbreiden naar zorgterreinen breder dan die van het palliatieve terrein. De hoofddoelstelling van dit thema is te komen tot een samenwerking en ondersteuning van de verschillende disciplines, ten dienste van de cliënt.

Projecten en resultaten

Actieonderzoek Linking Zin (01) heeft als doel om samen met de stakeholders een werkwijze en samenwerking te ontwikkelen en evalueren waardoor het aanbod in ondersteuning aansluit bij de individuele behoeften aan ondersteuning bij zingevingsvragen van diverse doelgroepen. Projectleiders 'Geestelijke verzorging in de thuissituatie' in 3 regio's in Zuidwest Nederland ervaren ernstige leemtes in kennis over de werkelijk ervaren behoefte, het aanbod en de aansluiting daartussen. Zij hebben behoefte aan een regionale manier van samenwerking waarbij de verschillende initiatieven elkaar vinden en aanvullen, zodat het aanbod aansluit bij de behoefte van diverse subgroepen. De belangrijkste stakeholders zijn: burgers uit de doelgroepen, welzijns- en zorgprofessionals van organisaties werkzaam bij burgers in de thuissituatie thuiszorgprofessionals, casemanagers, ouderenadviseurs, coördinatoren 75+gesprekken, buurtwerk, wijkteams), maar ook professionals die de doelgroepen in de overgang naar thuis begeleiden (transmuraal, polikliniek, transfer), geestelijk verzorgers, huisartsen, vrijwilligers en projectleiders van de netwerken palliatieve zorg.

Bron: Rapportage Coördinatie Zingeving en Geestelijke verzorging thuis

Resultaten: Linking-Zin ontwikkelde naar aanleiding van het onderzoek in de 3 onderzochte regio's 3 factsheets (zie het thema Behoefte van cliënten). Naast de behoefte en het bestaande aanbod in beeld te brengen, lichten de factsheets toe hoe bestaande samenwerkingsstructuren zijn ingericht.

Actieonderzoek **ZINSITIEF (02)** wil aandacht voor zingeving onder thuiswonende ouderen inbedden in de eerstelijns zorg en in welzijnsbeleid en wil afstemming over begeleidingsopties tussen ouderen, geestelijk verzorgers en sociaal werkers (vrijwilligers en andere professionals) in het sociaal domein borgen. Het sociaal domein heeft een taak om zingevingsvragen bij thuiswonende ouderen te herkennen en te ondersteunen en dat vraagt om versteviging van competenties van onder andere sociaal werkers en om interdisciplinaire samenwerking. De betrokken projectleiders geestelijke verzorging en geestelijk verzorgers bij het project geven aan dat het voor hen nog een zoektocht is hoe de infrastructuur eruit moet zien om het mogelijk te maken dat geestelijk verzorgers als samenwerkingspartners binnen het sociaal domein opereren.
Bron: Rapportage Coördinatie Zingeving en Geestelijke verzorging thuis

Resultaten: het actieonderzoek ZINSITIEF: sensitief voor zingeving in sociaal werk ontwikkelde een folder die kernelementen van samenwerking, samenwerkingsvormen en tips beschrijft. Het geeft antwoord op de vraag hoe samenwerken in zingeving in het sociaal domein kan worden ingericht; met wie, waarom en in welke vormen. De folder 'Samenwerken in zingeving; elementen voor een infrastructuur voor GV-thuis in samenwerking met professionals en vrijwilligers in het sociaal domein' kan als praatstuk worden gebruikt (een document om de dialoog te starten) door coördinatoren van Centra voor Levensvragen en door geestelijk verzorgers richting zorg- en welzijnsorganisaties om tot lokaal/regionaal passende infrastructuren te komen. De folder beschrijft het belang van en betrokkenen bij samenwerking in zingevingsondersteuning en verschillende samenwerkingsvormen. Ook wordt ingegaan op de kernelementen van samenwerking die van invloed zijn op het ontwikkelen van lokaal/regionaal passende infrastructuren die afstemming tussen geestelijk verzorgers en professionals in het sociaal werk en sociaal domein borgt. Tenslotte staan er in de folder een aantal tips over samenwerking die voortkomen uit de ervaringen vanuit ZINSITIEF.

Daarnaast is een vakbladartikel gepubliceerd in het Tijdschrift Geestelijke Verzorging. Dit artikel geeft geestelijk verzorgers handvatten om de samenwerking met wijkprofessionals aan te gaan in het vinden en begeleiden van thuiswonende ouderen bij zingevingsvragen.

Actieonderzoek **Zinvol Samenwerken (03)** gaat over interprofessioneel samenwerken rondom zingeving in de eerste lijn (in de thuissituatie). Het onderzoek focust zich op professionals in zorg en welzijn zoals de huisarts, de POH, de wijkverpleegkundige, sociaal werkers en specialisten zoals geestelijk verzorgers. Alle betrokken regio's (Noordwest Veluwe, Haaglanden en Delft) geven aan dat samenwerking tussen zorgprofessionals nog in de kinderschoenen staat. In dit onderzoek gaan deze professionals samen op zoek naar een aanpak die werkt. Eventueel worden vrijwilligers betrokken. Dit onderzoek levert inhoudelijke en organisatorische randvoorwaarden op waaraan moet worden voldaan om de samenwerking ten aanzien van geestelijke verzorging in de praktijk te realiseren zodat mensen thuis adequate geestelijke verzorging krijgen.
Bron: Rapportage Coördinatie Zingeving en Geestelijke verzorging thuis

Resultaten: het actieonderzoek Zinvol Samenwerken ontwikkelde een e-learning met de titel 'Interprofessioneel samenwerken rond zingeving in de thuissituatie'. In dit project is samen met huisartsen, wijkverpleegkundigen, fysiotherapeuten en geestelijk verzorgers uitgeprobeerd hoe mensen thuis geholpen kunnen worden die iets meemaken wat ze uit balans brengt en misschien wel vragen oproept zoals 'Wat heeft het allemaal nog voor zin?' of: 'Waarom overkomt mij dit nu'. Zo blijkt onder andere dat als deze professionals elkaar leren kennen en samen een netwerk gaan vormen, ze beter herkennen welke zorg deze mensen nodig hebben, hoe ze het beste met deze mensen in gesprek kunnen gaan en wanneer ook andere professionals kunnen helpen. Om ervoor te zorgen dat meer professionals weten hoe ze dit het beste kunnen doen is een e-learning ontwikkeld voor iedereen die dit wil toepassen in zijn eigen wijk of gemeente.

Over het belang van interprofessioneel samenwerken rondom ouderen en zingeving in de thuissituatie is ook een artikel gepubliceerd in het tijdschrift Geron. Dit artikel deelt de opzet en eerste resultaten van het actieonderzoek die implicaties hebben voor eerstelijnsprofessionals in zorg en welzijn. Deze inzichten zijn ook gedeeld in de Masterclasses Zingeving van Agora en ZonMw in november 2021.

Actieonderzoek **SamenZin (04)** focust op de samenwerking tussen de geestelijk verzorger en POH GGZ/ POH Ouderen. De geestelijk verzorger is nog weinig bekend bij andere zorgprofessionals in de eerste lijn en heeft weinig structurele samenwerkingsvormen in dit domein. In dit actieonderzoek is het de bedoeling dat er een toenemende bekendheid komt voor de geestelijk verzorger en dat er

een duurzame samenwerking ontstaat tussen de geestelijk verzorger en POH GGZ/ POH Ouderen in de 2 betrokken regio's (Utrecht stad en Zuidoost Utrecht).

Bron: Rapportage Coördinatie Zingeving en Geestelijke verzorging thuis

Resultaten: SamenZin ontwikkelde een toolbox die samenwerking tussen POH-ers en geestelijk verzorgers stimuleert. Deze toolbox is beschreven onder het thema onderwijs en scholing.

Actieonderzoek **Structureel Inbedden (05)** wil handvatten bieden voor het structureel inbedden van zingeving en geestelijke verzorging in de thuissituatie via bestaande structuren. Daarbij hebben de betrokken partijen de wens om zingeving en geestelijke verzorging weer normaal onderdeel te laten zijn van de hele keten van integrale zorg. Voor deze organisatie van geestelijke verzorging in de thuissituatie is een vorm van integrale zorg nodig, waarin multi- en interdisciplinair wordt samengewerkt. Dit betekent dat er een samenwerking is tussen geestelijk verzorgers, verschillende zorg en hulpverleners (huisartsen, verpleegkundigen, maar ook uit het sociaal domein en wijkteams), vrijwilligers, cliënten en mantelzorgers. Multi- en interdisciplinaire samenwerking is vanwege de historische verankering in een gefragmenteerd zorgsysteem, zowel organisatorisch als financieel, echter geen vanzelfsprekendheid. Voor de realisatie van integrale zorg is interprofessionele en interorganisatorische samenwerking nodig. Deze samenwerking is nog niet vanzelfsprekend. Zorg- en hulpverleners – inclusief geestelijk verzorgers - werken relatief autonoom, vanuit diverse organisaties, opleidingen, financieringsstructuren, protocollen en beroepsverenigingen. Deze bestaande structuren zijn diep verankerd. Verschillende studies laten uitdagingen in de samenwerking zien, zoals onvoldoende vertrouwen, machtsverschillen en suboptimale communicatie.

Bron: Rapportage Coördinatie Zingeving en Geestelijke verzorging thuis

Resultaten: het actieonderzoek Structureel Inbedden publiceert wetenschappelijke publicaties.

PLOEG 1 identificeert best practices van geestelijke verzorging in palliatieve zorg in de eerste lijn. Momenteel is geestelijke verzorging nog maar zeer beperkt geïntegreerd in de eerste lijn. Op het gebied van interdisciplinaire samenwerking wordt nog niet voldaan aan de kwaliteitseisen beschreven in het Kwaliteitskader Palliatieve Zorg. Geestelijk verzorgers gaan een duurzaam spiritueel zorgbeleid ontwikkelen in samenwerking met huisartsen, thuiszorgorganisaties en overige zorgprofessionals om de spirituele dimensie van palliatieve zorg evenveel aandacht te geven als de fysieke, psychische en sociale dimensie. Het project ontwikkelt een toolbox als belangrijkste hulpmiddel hierbij. Opleidingen voor geestelijk verzorgers, verpleegkundigen en huisartsen kunnen de toolbox gebruiken om studenten gevoelig te maken voor samenwerkingsmogelijkheden in de eerstelijns palliatieve setting.

Bron: Rapportage Coördinatie Zingeving en Geestelijke verzorging thuis

Resultaten: PLOEG 1 ontwikkelde een gespreksmodel voor het verbeteren van de samenwerking tussen zorg- en welzijnsprofessionals en geestelijk verzorgers. Dit gespreksmodel bevat ingrediënten die helpen om te bouwen aan een succesvolle samenwerking. Het model bestaat uit 5 gespreksthema's die uitnodigen om na te denken over de vormgeving van de multidisciplinaire samenwerking.

PLOEG 3 richtte zich op de samenwerking tussen zorgprofessionals rondom aandacht voor zingeving in de palliatieve zorg. Op basis van de analyse van deze samenwerking is een implementatietoolbox ontworpen om samenwerking te bevorderen.

Bron: Rapportage Coördinatie Zingeving en Geestelijke verzorging thuis

Resultaten: hoewel samenwerking een belangrijk onderdeel vormt van de toolbox die het onderzoeksproject PLOEG 3 ontwikkelde, wordt het voorgebrachte product uitgebreid beschreven en toegelicht onder thema signaleren en verwijzen.

3.7 Signaleren en verwijzen (inclusief werkwijze ontwikkelen)

Projecten en resultaten

Actieonderzoek **Linking-Zin (01)** ontwikkelt hulpmiddelen die bijdragen aan het aansluiten van aanbod aan behoeften van burgers, zodat ondersteuning optimaal aansluit bij de ervaren behoeften

van diverse burgers. Ook geeft het project inzicht in het individuele matchingsproces van signaleren van de behoefte tot persoonsgerichte hulpverlening.

Bron: Rapportage Coördinatie Zingeving en Geestelijke verzorging thuis

Resultaten: het actieonderzoek ontwikkelde een training over het signaleren van behoefte zingevingsondersteuning en matching van vraag en aanbod bij 50-plussers en mensen in de palliatieve fase en hun naasten in de thuissituatie. De training staat beschreven onder het thema onderwijs en scholing.

Actieonderzoek **ZINSITIEF (02)** onderzoekt hoe geestelijk verzorgers, sociaal werkers en vrijwilligers in het sociaal domein samen kunnen werken aan herkenning en ondersteuning van zingeving onder thuiswonende ouderen. Er wordt een beweging op gang gebracht voor 1. het vergroten van competenties van sociaal werkers en vrijwilligers om herkenning van zingevingsmomenten en zinragen te krijgen, 2. samenwerking tussen geestelijk verzorgers en sociaal werkers en vrijwilligers en 3. ondersteuning ten aanzien van zingeving voor thuiswonende ouderen. Het project formuleert onder andere een procesbeschrijving om tot lokaal/regionaal passende infrastructures te komen die afstemming tussen geestelijk verzorgers en professionals in het sociaal werk en sociaal domein borgt.

Bron: Rapportage Coördinatie Zingeving en Geestelijke verzorging thuis

Resultaten: het project maakte een folder die beschreven staat onder het thema samenwerking. Daarnaast is het tijdschriftartikel 'Sensitief voor zingeving in de dagelijkse praktijk van het sociaal werk' (Bakker, 2021) gepubliceerd. Dit vakbladartikel beschrijft aan de hand van een casus hoe zingevingvragen bij thuiswonende ouderen gesignaleerd kunnen worden, welke methodieken daarvoor zijn, welke stap ná signaleren kan komen, en hoe en met wie samenwerking gezocht kan worden.

Actieonderzoek **Zinvol Samenwerken (03)** heeft als doelstelling om geestelijke verzorging voor mensen thuis een zodanige vorm en inhoud te geven dat deze zorg voor de patiënt/cliënt zichtbaar, bereikbaar en toegankelijk is. En dat deze zorg is ingebed en geborgd in bestaande werkprocessen en de werkwijzen van professionals in zorg en welzijn (en eventueel vrijwilligers), zodat deze door de patiënten/cliënten als helpend en ondersteunend wordt ervaren. Refererend aan de doelstelling van het project geneert het actieonderzoek, algemeen geformuleerd, een werkwijze voor interprofessionele samenwerking rondom het thema zingeving. Daarnaast ontwikkelt het actieonderzoek een richtlijn die wordt gedeeld met professionals in de eerste lijn. De ontwikkelde producten worden beschikbaar gesteld voor diverse doelgroepen.

Bron: Rapportage Coördinatie Zingeving en Geestelijke verzorging thuis

Resultaten: vanuit actieonderzoek Zinvol samenwerken is op de website van Nurse academy een artikel verschenen over het belang van zingeving thuis. Voor ieder mens is het belangrijk de zin van het leven te ervaren. Zingeving gaat over alledaagse dingen die van waarde zijn voor mensen, maar ook over levensvragen. Bij ziekte, verlies en rouw speelt zingeving vaak een expliciete rol. (Wijk)verpleegkundigen ontmoeten in hun dagelijks werk cliënten die (mogelijk) worstelen met levensvragen. Zij hebben een signalerende en interveniërende rol in de zorg voor zingeving.

Actieonderzoek **Toolbox (07)** ontwikkelt een toolbox met verschillende instrumenten die men kan inzetten voor het bewust worden, signaleren en bespreekbaar maken van zingevingvragen. Er zijn 4 typen instrumenten: 1. voor het bewust worden van zingevingvragen, 2. voor het signaleren van zingevingvragen, 3. voor het bespreekbaar maken van zingevingvragen en 4. voor het borgen van nieuwe vaardigheden in de praktijk.

Bron: Rapportage Coördinatie Zingeving en Geestelijke verzorging thuis

Resultaten: de ontwikkelde Toolbox staat beschreven onder het thema onderwijs en scholing.

Actieonderzoek **CONNECT (08)** ontwikkelt een toolkit die zorgprofessionals helpt het gesprek met ouders te openen en, indien nodig, passende steun te bieden. Het beoogt een eerste stap te maken in het faciliteren van eerstelijns zorgprofessionals tot signalering, bespreekbaar maken en verwijzen van ouders. Het inzetten van informerende, motiverende en faciliterende strategieën vergroot de bekendheid bij de doelgroepen over de toolkit en realiseert de structurele inbedding van de toolkit.

Bron: Rapportage Coördinatie Zingeving en Geestelijke verzorging thuis

Resultaten: de CONNECT-toolkit bevat een informatiebrochure, een gespreksstructuur en een gesprekskaartenset voor eerstelijns zorgprofessionals in de kinderpalliatieve zorg om ouders beter te ondersteunen bij betekenisgeving en levensvragen. De toolkit is ontwikkeld voor zorgverleners die ouders van ernstig zieke kinderen zien worstelen, maar het moeilijk vinden om adequaat op deze signalen te acteren. De CONNECT-toolkit biedt eerstelijns-zorgprofessionals werkzaam in de kinderpalliatieve zorg praktische handreikingen om betekenisgeving en levensvragen van ouders tijdig te herkennen, erkennen, bespreekbaar te maken en waar nodig passende begeleiding te zoeken.

Onderzoek **PLOEG 3** ontwikkelt en implementeert onder andere een verwijzingstoolbox. Momenteel zijn er 3 versies van een signalerings- en verwijzingstool die in de komende maanden verder worden uitgezet.

Bron: Rapportage Coördinatie Zingeving en Geestelijke verzorging thuis

Resultaten: de beschreven signalering- en verwijzingstools zijn doorontwikkeld en gepubliceerd. De meeste zorgverleners erkennen namelijk wel dat zorg voor zingeving belangrijk is, maar vinden het lastig om daadwerkelijk aandacht te geven aan de zingeving van de cliënt en/of naaste. De 3 tools bieden concrete handvatten rondom zorg voor zingeving, in het bijzonder in de palliatieve zorg. De bijbehorende handreiking geeft aanknopingspunten als je (1 van) deze tools wilt gaan gebruiken in je organisatie. In de handreiking wordt een toelichting gegeven op 3 signalerings- en verwijzingstools die ontwikkeld zijn in 3 verschillende contexten. Deze signalerings- en verwijzingstools kunnen behulpzaam zijn bij het signaleren en verwijzen rondom zingeving. De handreiking is opgezet aan de hand van 4 centrale vragen. De 3 signaleringstools zijn:

1. Tool 1: Zakkaartje Zingeving 2022

Een korte opsomming van de voorwaarden voor en de inhoud van een zingevingsgesprek in de palliatieve fase. In hun laatste levensfase zijn veel mensen met levensvragen bezig. Niet iedereen praat daar even gemakkelijk over. Het Zakkaartje 'Zingeving in de palliatieve zorg' helpt zorgverleners om het gesprek aan te gaan over deze vragen, en om te bepalen of verdere begeleiding of eventueel verwijzing gewenst is.

2. Tool 2: Vragenlijst Cordaan

Een vragenlijst waarmee de cliënt, naaste(n) en professional samen kunnen bepalen of er extra ondersteuning gewenst is voor de cliënt en/of naaste(n) en zo ja, wie er ingeschakeld kan worden.

3. Tool 3: SBARR en zingeving palliatieve zorg (gesprekswijzer)

De gesprekswijzer bestaat uit 2 hulpmiddelen. Ten eerste de SBARR; een instrument om op systematische wijze een vraagstuk te bespreken met een andere hulpverlener. Daarnaast het hulpmiddel *Zingeving en palliatieve zorg* voor aandacht en ondersteuning bij zingeving in de palliatieve zorg. Deze biedt een concrete handreiking en bestaat uit een 5 items met vragen die de zorgverlener verder kan helpen bij het uitzoeken of de patiënt behoefte heeft aan ondersteuning en zo ja, welke ondersteuning.

De tools zijn in eerste instantie ontwikkeld voor de eerste lijn, ofwel de thuissituatie, maar kunnen ook intramuraal of in een hospice worden toegepast.

3.8 Zingeving in de praktijk van andere zorgprofessionals

Hoewel ieder mens zingevingsvragen heeft is het niet altijd makkelijk hier over te praten. Zowel burgers, vrijwilligers als professionals kunnen hiervoor een steuntje in de rug gebruiken.

Projecten en resultaten

Actieonderzoek **Linking-Zin (01)** versterkt aandacht voor zingeving (inclusief doorverwijzing) bij zorgprofessionals die een rol spelen rond het ontslag van een patiënt uit het ziekenhuis, en bij professionals uit het armoededeplatform.

Bron: Rapportage Coördinatie Zingeving en Geestelijke verzorging thuis

Resultaten: Linking-Zin ontwikkelde een aantal tools, waaronder de Zinpraatkaart en de Kaartenset. De Zinpraatkaart (met handleiding) is een hulpmiddel voor zorg- en welzijnsprofessionals, vrijwilligers en burgers/cliënten om makkelijker in gesprek te gaan over zingeving. Met de Zinpraatkaart hebben burgers iets tastbaars in handen waarmee zij met hun naasten, zorgprofessionals of vrijwilliger in gesprek kunnen gaan over hun zingevingsbehoeften, maar ook vinden zij op de achterzijde van de kaart informatie om zelf initiatief te nemen voor verder contact en/of ondersteuning. Professionals of

vrijwilligers kunnen met het gebruik van de kaart burgers in de thuissituatie ondersteunen in het verkennen van hun zingevingsbehoeften. De kaart kan worden neergelegd op plaatsen waar burgers komen die behoefte zouden kunnen hebben aan een gesprek over zingeving of worden gegeven door professionals. Er is een bijhorende training voor professionals, die is beschreven in het thema onderwijs en scholing.

Verder is de kaartenset 'Op zoek naar zin bij stress' ontwikkeld om sensitief te worden voor zingeving bij mensen met armoedeproblematiek en het gesprek aan te gaan. Uit onderzoek blijkt dat mensen met armoedeproblematiek vooral bezig zijn om de urgente situaties het hoofd te bieden. Dit kan chronische stress veroorzaken. Hierdoor kan het voor hen moeilijk zijn om aandacht te besteden aan datgene waar het in het leven voor hen echt om gaat (zingeving). Met de ontwikkelde kaartenset kan meer zicht gekregen worden op de belangrijke vragen in het leven om betekenisvolle ondersteuning te bieden. Doel van de bijbehorende workshop (zie handleiding) is: bewustwording van zingevingsaspecten, signaleren, overwegen om te bespreken en eventueel door te verwijzen. Na introductie van de kaartenset zijn de kaarten te gebruiken in casuïstiekbesprekingen, intervisie en gesprekken met de cliënt.

Tot slot is ook het 'Kompas voor troost en verdieping voor Vrijwilligers Palliatieve Terminale Zorg' ontwikkeld. Het doel van het kompas is dat vrijwilligers palliatieve terminale zorg, plezier en zingeving in het vrijwilligerswerk behouden en zo maatwerk kunnen leveren aan de mensen thuis die zij bezoeken en de gasten in het hospice. Het kompas omvat 6 groepen van bronnen ter ondersteuning en inspiratie met uitgebreide verwijzingen.

Actieonderzoek **ZINSITIEF (02)** besteedt aandacht aan zingeving in de praktijk van andere zorgprofessionals dan de geestelijk verzorgers. Het wil een beweging op gang brengen waarbij competenties van sociaal werkers en vrijwilligers worden versterkt zodat zingevingsmomenten en zingevingsvragen worden herkend.

Bron: Rapportage Coördinatie Zingeving en Geestelijke verzorging thuis

Resultaten: de ZINGENDA is een product dat is voortgekomen uit ervaringen en resultaten van het actieonderzoek ZINSITIEF: sensitief voor zingeving in sociaal werk. Het is bedoeld ter inspiratie en als handvat voor sociaal werkers om expliciet met zingeving aan de slag te gaan en het thema te agenderen. De agenda start met een kort overzicht van wat zingeving behelst. Vervolgens worden per maand stappen beschreven om zingeving expliciet op de agenda te krijgen en te behouden, met suggesties hoe dit aan te pakken. Uitgebreidere tips en hulpmiddelen zijn als 'bijlagen' per maand te vinden verderop in de agenda.

Actieonderzoek **SamenZin (04)** versterkt zorg voor zingeving van cliënten in de eerstelijnszorg door de POH-GGZ/ouders in samenwerking met de geestelijk verzorger.

Bron: Rapportage Coördinatie Zingeving en Geestelijke verzorging thuis

Resultaten: in het project SamenZin onderzochten geestelijk verzorgers samen met OH-GGZ van huisartsenpraktijken in Utrecht en omgeving hoe ze de zorg voor zingeving in Utrecht en omgeving kunnen verbeteren. Het project leverde 4 wetenschappelijke publicaties op over dit onderwerp.

Naast de training 'Zingeving in het werk van de POH-GGZ' is er een toolbox ontwikkeld met en voor geestelijk verzorgers in de thuissituatie en POH-GGZ, om samen met hun cliënt de zorg voor zingeving te evalueren, hiervan te leren en deze waar nodig te verbeteren. De toolbox bestaat uit 3 instrumenten – Zingeving in Vragen, Zingeving in Beeld en Zingeving in Kaart – die zowel door de geestelijk verzorgers als POH-GGZ kunnen worden ingezet samen met cliënten. De toolbox heeft als doel om de reflectie en het leren van POH-GGZ en geestelijk verzorgers rondom de eigen geboden zingevingszorg te versterken; zij is dan ook gericht op deze beide doelgroepen. Het is dus geen beoordelingsinstrument voor de organisatie, maar een ontwikkelinstrument voor de professional.

Ook ontwikkelde het actieonderzoek de training 'Levenskunst voor jongeren'. Een POH-GGZ en een geestelijk verzorger kunnen de training geven en behandelen hierin thema's als identiteitsontwikkeling, keuzen in het leven en zingeving. Deze training is gericht op jongeren die bij de POH-GGZ komen met vragen die psychosociaal en existentieel van aard zijn. Het doel is de jongeren te ondersteunen in het zelf perspectief en nieuwe handelingsmogelijkheden vinden, samen met andere jongeren.

4. Bundeling per doelgroep

In dit onderdeel is bekeken welke producten voor bepaalde doelgroepen relevant zijn. Door de tabelgrote is gekozen elk subonderdeel op een nieuwe pagina te laten starten. In dit voorbeeld staat het nog per project uitgewerkt, uiteindelijk is schematische weergave per thema naar verwachting het meest helder. Dit sluit aan bij de werkwijze van de kennisbank, waarin gefilterd kan worden op doelgroep, type product en thema.

4.1 Voor geestelijk verzorgers

Project	Thema('s)	Product	Type
Linking-Zin (01)	Behoeftte van cliënten	Het artikel Echt luisteren leidt tot maatwerk gaat over de behoeften van thuiswonende ouderen aan ondersteuning bij zingeving en wat zij passende ondersteuning vinden.	Onderzoek
	Behoeftte van cliënten	Factsheets: (1) West-Brabant en Tholen ; (2) Zuid-Hollandse eilanden ; (3) Rotterdam en omstreken . Factsheets over de behoefte aan zingevingsondersteuning van 50-plussers en mensen in de palliatieve fase en hun naasten. Ook is informatie verzameld over al aanwezig aanbod en de aansluiting tussen behoefte en aanbod. Deze factsheets bieden toegankelijke informatie over de social mapping in de regio's.	Onderzoek
	Behoeftte van cliënten	De infographic en handleiding: de Regio in kaart en handleiding die een methode weergeeft om zingevingsaanbod in de thuissituatie in beeld te brengen zodat andere professionals deze ook kunnen inzetten.	Instrument
	Signaleren en verwijzen Zingeving in praktijk van andere zorgprofessionals	De Handleiding training Signaleren behoefte zingevingsondersteuning en matching is een trainingshandleiding voor geestelijk verzorgers die training willen verzorgen. De training gaat over het signaleren van de behoefte van zingevingsondersteuning en matching vraag en aanbod bij mensen boven de 50 en mensen in de palliatieve fase en hun naasten in de thuissituatie. De training wordt gegeven door geestelijk verzorgers en reikt kennis en vaardigheden aan voor zorg- en welzijnsprofessionals over het signaleren van zingevingsvragen, mogelijke ondersteuningsbehoefte en verwijsopties.	Scholing
ZINSITIEF (02)	Samenwerking	De folder Samenwerken in Zingeving: elementen voor een infrastructuur GV-thuis hoe samenwerken in zingeving in het sociaal domein kan worden ingericht; met wie, waarom en in welke vormen.	Instrument
SamenZin (04)	Beroepsinhoud geestelijke verzorging in de thuissituatie	De Toolbox evalueren zorg voor zingeving is een fysieke toolbox voor de evaluatie van de zorg voor zingeving met de cliënt/patiënt.	Instrument
	Zingeving in praktijk van andere zorgprofessionals	De Handleiding training Zingeving in het werk van de POH-GGZ is voor opleiders voor het geven van de training 'Zingeving in het werk van de POH-GGZ'. Het doel van de training is om het bewustzijn van POH-GGZ te versterken voor zingevingsvragen bij hun patiënten en praktische handvatten te bieden om hierbij begeleiding te bieden. De bijbehorende handleiding ondersteunt geestelijk verzorgers of andere zingevingsspecialisten in hoe ze een dergelijke training kunnen vormgeven.	Scholing (trainershandleiding)

Toolbox (07)	Organisatorische inbedding geestelijke verzorging thuis	Een training Jezelf Profileren en Acquisitie: bekijk hier de flyer en de handout .	Scholing
	Beroepsinhoud geestelijke verzorging in de thuissituatie	Training Zin in Storytelling over groepsconsulten door geestelijk verzorgers aan burgers.	Scholing
PLOEG 1	Samenwerking	Het gespreksmodel Zinvolle afstemming in zorg en welzijn kan gebruikt worden om de multidisciplinaire samenwerking te verbeteren in gesprek met andere professionals uit het zorg- en welzijnsdomein. Het biedt handvatten om het gesprek te voeren over behoeften, verwachtingen en afspraken.	Instrument
	Organisatorische inbedding geestelijke verzorging thuis	Het werkboek Verder vormgeven aan geestelijke verzorging in de thuissituatie beoogt geestelijk verzorgers met hun samenwerkingspartners te ondersteunen bij de organisatie van hun werk in de thuissituatie. Het werkboek helpt bij het opzetten en verder vormgeven van de organisatie van geestelijke verzorging, bijvoorbeeld een Centrum voor Levensvragen of een ZZP-praktijk. De best practices uit het werkboek zijn ook weergegeven in fictieve praktijkvoorbeelden . Deze maken concreet hoe de beschreven handelingen en houdingen van geestelijk verzorgers er in de praktijk uit kunnen zien.	Instrument
PLOEG 2	Beroepsinhoud geestelijke verzorging in de thuissituatie	Het gespreksmodel In dialoog met je levensverhaal : in een reeks van 6 individuele gesprekken nodigt de geestelijke verzorger een gesprekspartner te reflecteren en delen over levensvragen aan de hand van diens levensverhaal. De kracht van het model schuilt zowel in de praktische uitwerking als in het wetenschappelijk kader waarop het model gebaseerd is.	Instrument
	Beroepsinhoud geestelijke verzorging in de thuissituatie	Een training voor geestelijk verzorgers om het gespreksmodel aan te leren: Training in dialoog met je levensverhaal .	Scholing
Project GV-Thuis	Onderwijs en scholing	Onderwijsplan Zingeving in zorg & sociaal domein .	Beleid
	Organisatorisch inbedding	De Tarieven geestelijke verzorging 2022 en 2023 zijn adviestarieven die gehanteerd kunnen worden in het kader van de subsidieregeling Geestelijke Verzorging in de thuissituatie.	Beleid

4.2 Voor zorgverleners

Project	Thema('s)	Product	Type	Opmerking
Linking-Zin (01)	Behoeftte van cliënten	Het artikel Echt luisteren leidt tot maatwerk gaat over de behoeften van thuiswonende ouderen aan ondersteuning bij zingeving.	Onderzoek	
	Behoeftte van cliënten	Factsheets: (1) West-Brabant en Tholen ; (2) Zuid-Hollandse eilanden ; (3) Rotterdam en omstreken . Factsheets over de behoefte aan zingevingsondersteuning van 50-plussers en mensen in de palliatieve fase en hun naasten. Ook is informatie verzameld over al aanwezig aanbod en de aansluiting tussen behoefte en aanbod.	Onderzoek	
	Behoeftte van cliënten	De infographic en handleiding: de Regio in kaart en handleiding die methode weergeeft om zingevingsaanbod in de thuissituatie in beeld te brengen zodat andere professionals deze ook kunnen inzetten.	Instrument	
	Signaleren en verwijzen Zingeving in praktijk van andere zorgprofessionals	Training het signaleren van de behoefte van zingevingsondersteuning en matching van vraag en aanbod bij mensen boven de 50 en mensen in de palliatieve fase en hun naasten in de thuissituatie. De training wordt gegeven door geestelijk verzorgers en reikt kennis en vaardigheden aan voor zorg- en welzijnsprofessionals over het signaleren van zingevingsvragen, mogelijke ondersteuningsbehoefte en verwijsopties.	Scholing	
	Behoeftte van cliënten Signaleren en verwijzen	De Zinvinder: animatie en infographic , geeft inzicht in diverse behoeften en ondersteuning op basis van 2 assen, 4 kwadranten en pictogrammen. Het geeft richting aan de aard van ondersteuning die burgers zelf zoeken of voor mogelijke verwijzing door hulpverleners.	Instrument	
	Zingeving in praktijk van andere zorgprofessionals	De Zinpraatkaart is een hulpmiddel om makkelijker in gesprek te gaan over zingeving.	Instrument	

	Zingeving in praktijk van andere zorgprofessionals	De handleiding bij de Zinpraatkaart is ondersteunend aan de Zinpraatkaart.	Instrument	
	Zingeving in praktijk van andere zorgprofessionals	De Kaartenset: grote kaarten en kleine kaarten om sensitief te worden voor zingeving bij mensen met armoedeproblematiek en het gesprek aan te gaan.	Instrument	
	Zingeving in praktijk van andere zorgprofessionals	Handleiding bij kaartenset voor het gebruik van de kaartenset en een ondersteunende workshop van 1 of 2 bijeenkomsten.	Instrument/scholing	
SamenZin (04)	Beroepsinhoud geestelijke verzorging in de thuissituatie	De Toolbox evalueren zorg voor zingeving is een fysieke toolbox voor de evaluatie van de zorg voor zingeving met de cliënt/patiënt.	Instrument	POH-GGZ
	Zingeving in praktijk van andere zorgprofessionals	De handleiding training Zingeving in het werk van de POH-GGZ is voor opleiders voor het geven van de training 'Zingeving in het werk van de POH-GGZ'. Het doel van de training is om het bewustzijn van POH-GGZ te versterken voor zingevingsvragen bij hun patiënten en praktische handvatten te bieden om hierbij begeleiding te bieden. De bijbehorende handleiding ondersteunt geestelijk verzorgers of andere zingevingsspecialisten in hoe ze een dergelijke training kunnen vormgeven.	Scholing (trainershandleiding)	POH-GGZ
Toolbox (07)	Organisatorische inbedding geestelijke verzorging thuis	Jezelf Profileren en Acquisitie: een training voor professionals en vrijwilligers in zorg en welzijn die door geestelijk verzorgers gegeven kunnen worden).	Scholing	
	Zingeving in praktijk van andere zorgprofessionals	3 grondhoudingen bij het levensverhaal: een training voor professionals en vrijwilligers in zorg en welzijn die door geestelijk verzorgers gegeven kan worden.	Scholing	
CONNECT (08)	Zingeving in praktijk van andere zorgprofessionals Signaleren en verwijzen	CONNECT-scholing: Betekenisgeving in de kinderpalliatieve zorg. In de CONNECT-scholing leren eerstelijns zorgprofessionals in de kinderpalliatieve zorg ouders beter te ondersteunen bij betekenisgeving en levensvragen.	Scholing	Eerstelijns-zorgprofessionals in de kinderpalliatieve zorg

	Zingeving in praktijk van andere zorgprofessionals	De informatiebrochure van de CONNECT-toolkit is een uitleg en handreiking voor professionals om ouders te ondersteunen bij betekenisgeving en levensvragen.	Instrument	Eerstelijns-zorgprofessionals in de kinderpalliatieve zorg
	Signaleren en verwijzen			
	Zingeving in praktijk van andere zorgprofessionals	De gesprekshandleiding helpt zorgverleners om in gesprek te gaan met ouders over betekenisgeving en levensvragen.	Instrument	Eerstelijns-zorgprofessionals in de kinderpalliatieve zorg
	Zingeving in praktijk van andere zorgprofessionals	De Even Stilstaan kaartjes kunnen ingezet worden wanneer een ouder te maken krijgt met een ernstige ziekte van hun kind, wanneer het leven door deze ziekte erg is veranderd of de toekomst misschien onzeker is.	Instrument	Eerstelijns-zorgprofessionals in de kinderpalliatieve zorg
	Zingeving in praktijk van andere zorgprofessionals	De handleiding Even Stilstaan kaartjes geeft uitleg over het gebruik van de gesprekskaartjes.	Instrument	Eerstelijns-zorgprofessionals in de kinderpalliatieve zorg
PLOEG 1	Samenwerking	Het gespreksmodel Zinvolle afstemming in zorg en welzijn kan gebruikt worden om de multidisciplinaire samenwerking te verbeteren in gesprek met andere professionals uit het zorg- en welzijnsdomein. Het biedt handvatten om het gesprek te voeren over behoeften, verwachtingen en afspraken.	Instrument	In de eerstelijns palliatieve zorg
PLOEG 3	Signaleren en verwijzen	De handleiding lesmodule Signaleren van en verwijzen bij zingeving is een docentenhandleiding voor een hbo-module over signaleren en verwijzen rondom zingeving voor verpleegkundigen.	Scholing (trainershandleiding)	In de eerstelijns palliatieve zorg
	Signaleren en verwijzen	De informatiefolder Signalerings- en verwijzingstool Zorg voor zingeving biedt aanknopingspunten ter ondersteuning van cliënten bij zingeving in de thuissituatie, in het bijzonder in de palliatieve zorg. Er wordt ook een toelichting gegeven op de 3 hieronder genoemde tools.	Instrument	In de eerstelijns palliatieve zorg
	Signaleren en verwijzen	De handreiking Implementatie tools zorg voor 'Zingeving in de thuissituatie' geeft aanknopingspunten voor het	Instrument	In de eerstelijns palliatieve zorg

		implementeren van zorg voor zingeving in de thuissituatie.		
	Signaleren en verwijzen	Tool 1: Zakkaartje Zingeving 2022 : Een korte opsomming van de voorwaarden voor en de inhoud van een zingevingsgesprek in de palliatieve fase.	Instrument	In de eerstelijns palliatieve zorg
	Signaleren en verwijzen	Tool 2: Vragenlijst Cordaan : Een vragenlijst waarmee de cliënt, naaste(n) en professional samen kunnen bepalen of er extra ondersteuning gewenst is voor de cliënt en/of naaste(n) en zo ja, wie er ingeschakeld kan worden.	Instrument	In de eerstelijns palliatieve zorg
	Signaleren en verwijzen	Tool 3: SBARR en zingeving palliatieve zorg (gesprekswijzer): de gesprekswijzer bestaat uit 2 hulpmiddelen. De SBARR: een instrument om op systematische wijze een vraagstuk te bespreken met een andere hulpverlener. Het hulpmiddel <i>Zingeving en palliatieve zorg</i> voor aandacht en ondersteuning bij zingeving in de palliatieve zorg. Het biedt een concrete handreiking en bestaat uit een 5 items met vragen die de zorgverlener verder kan helpen bij het uitzoeken of de patiënt behoefte heeft aan ondersteuning en zo ja, welke ondersteuning.	Instrument	In de eerstelijns palliatieve zorg

4.3 Voor cliënten/patiënten/burgers

Project	Thema('s)	Product	Type
Linking-Zin (01)	Behoeftte van cliënten	Het artikel Echt luisteren leidt tot maatwerk gaat over de behoeften van thuiswonende ouderen aan ondersteuning bij zingeving.	Onderzoek
	Behoeftte van cliënten	Factsheets: (1) West-Brabant en Tholen ; (2) Zuid-Hollandse eilanden ; (3) Rotterdam en omstreken . Factsheets over de behoefte aan zingevingsondersteuning van 50-plussers en mensen in de palliatieve fase en hun naasten. Ook informatie over al aanwezig aanbod en de aansluiting tussen behoefte en aanbod.	Onderzoek
	Behoeftte van cliënten	De infographic en handleiding: de Regio in kaart en handleiding die methode weergeeft om zingevingsaanbod in de thuissituatie in beeld te brengen zodat andere professionals deze ook kunnen inzetten.	Instrument
	Behoeftte van cliënten	De Zinvinder: animatie en infographic , geeft inzicht in diverse behoeften en ondersteuning op basis van 2 assen, 4 kwadranten en pictogrammen. Het kan richting geven aan de aard van ondersteuning die burgers zelf zoeken of voor mogelijke verwijzing door hulpverleners.	Instrument
	Signaleren en verwijzen		
	Zingeving in praktijk van andere zorgprofessionals	De Zinpraatkaart is een hulpmiddel zijn om makkelijker in gesprek te gaan over zingeving.	Instrument
	Zingeving in praktijk van andere zorgprofessionals	De handleiding bij de Zinpraatkaart is ondersteunend aan de Zinpraatkaart.	Instrument
	Zingeving in praktijk van andere zorgprofessionals	De Kaartenset: grote kaarten en kleine kaarten om sensitief te worden voor zingeving bij mensen met armoedeproblematiek en het gesprek aan te gaan.	Instrument
	Zingeving in praktijk van andere zorgprofessionals	Handleiding bij kaartenset voor het gebruik van de kaartenset en een ondersteunende workshop van 1 of 2 bijeenkomsten.	Instrument/scholing
CONNECT (08)	Zingeving in praktijk van andere zorgprofessionals	De Even Stilstaan kaartjes kunnen ingezet worden wanneer een ouder te maken krijgt met een ernstige ziekte bij het kind, wanneer het leven door de ziekte van het kind erg is veranderd of de toekomst onzeker is.	Instrument
	Zingeving in praktijk van andere zorgprofessionals	De handleiding Even Stilstaan kaartjes geeft uitleg over het gebruik van de gesprekskaartjes.	Instrument
PLOEG 2	Beroepsinhoud geestelijke verzorging in de thuissituatie	Werkboek In dialoog met je levensverhaal . Dit werkboek hoort bij het gespreksmodel <i>In dialoog met je levensverhaal</i> .	Instrument
	Beroepsinhoud geestelijke verzorging in de thuissituatie	Informatiefolder In dialoog met je levensverhaal . Deze folder hoort bij het gespreksmodel <i>In dialoog met je levensverhaal</i> .	Instrument

4.4 Voor welzijnsmedewerkers (sociaal domein)

Project	Thema('s)	Product	Type
Linking-Zin (01)	Behoeftte van cliënten	Het artikel Echt luisteren leidt tot maatwerk gaat over de behoeften van thuiswonende ouderen aan ondersteuning bij zingeving.	Onderzoek
	Behoeftte van cliënten	Factsheets: (1) West-Brabant en Tholen ; (2) Zuid-Hollandse eilanden ; (3) Rotterdam en omstreken . Factsheets over de behoefte aan zingevingsondersteuning van 50-plussers en mensen in de palliatieve fase en hun naasten. Ook is er informatie over al aanwezig aanbod en de aansluiting tussen behoefte en aanbod.	Onderzoek
	Behoeftte van cliënten	De infographic en handleiding: de Regio in kaart en handleiding die methode weergeeft om zingevingsaanbod in de thuissituatie in beeld te brengen zodat andere professionals deze ook kunnen inzetten.	Instrument
	Signaleren en verwijzen	Training het signaleren van de behoefte van zingevingsondersteuning en matching vraag en aanbod bij mensen boven de 50 en mensen in de palliatieve fase en hun naasten in de thuissituatie. De training wordt gegeven door geestelijk verzorgers en reikt kennis en vaardigheden aan voor zorg- en welzijnsprofessionals over het signaleren van zingevingsvragen, mogelijke ondersteuningsbehoefte en verwijsopties.	Scholing
	Zingeving in praktijk van andere zorgprofessionals		
	Behoeftte van cliënten	De Zinvinder: animatie en infographic , geeft inzicht in diverse behoeften en ondersteuning op basis van 2 assen, 4 kwadranten en pictogrammen. En geeft ook richting aan de aard van ondersteuning die burgers zelf zoeken of voor mogelijke verwijzing door hulpverleners.	Instrument
	Signaleren en verwijzen		
	Zingeving in praktijk van andere zorgprofessionals	De Zinpraatkaart is een hulpmiddel om makkelijker in gesprek te gaan over zingeving.	Instrument
	Zingeving in praktijk van andere zorgprofessionals	De handleiding bij de Zinpraatkaart is ondersteunend aan de Zinpraatkaart.	Instrument
	Zingeving in praktijk van andere zorgprofessionals	De Kaartenset: grote kaarten en kleine kaarten om sensitief te worden voor zingeving bij mensen met armoedeproblematiek en het gesprek aan te gaan.	Instrument
Zingeving in praktijk van andere zorgprofessionals	Handleiding bij kaartenset voor het gebruik van de kaartenset en een ondersteunende workshop van 1 of 2 bijeenkomsten.	Instrument/scholing	
ZINSITIEF (02)	Behoeftte van cliënten	Artikel: Sensitief voor zingeving in de dagelijkse praktijk van het sociaal werk . Artikel over zingeving in de dagelijkse praktijk van sociaal werk, die ingaat op (1) welke zingevingsvragen kunnen spelen onder thuiswonende ouderen, (2) welke passende	Onderzoek
Signaleren en verwijzen			

	Samenwerking	ondersteuningsmogelijkheden zijn, en (3) hoe hierin kan worden samengewerkt.	
	Samenwerking	De folder Samenwerken in Zingeving; elementen voor een infrastructuur GV-thuis hoe samenwerken in zingeving in het sociaal domein kan worden ingericht; met wie, waarom en in welke vormen.	Instrument
	Zingeving in praktijk van andere zorgprofessionals	De ZINGENDA: een handvat om zingeving te agenderen dient ter inspiratie en als handvat voor sociaal werkers om expliciet met zingeving aan de slag te gaan en het thema te agenderen.	Instrument
Toolbox (07)	Organisatorische inbedding geestelijke verzorging thuis	Jezelf Profileren en Acquisitie: een training voor professionals en vrijwilligers in zorg en welzijn die door geestelijk verzorgers gegeven kunnen worden.	Scholing
	Zingeving in praktijk van andere zorgprofessionals	3 grondhoudingen bij het Levensverhaal: een training voor professionals en vrijwilligers in zorg en welzijn die door geestelijk verzorgers gegeven kan worden.	Scholing
PLOEG 1	Samenwerking	Het gespreksmodel Zinvolle afstemming in zorg en welzijn kan gebruikt worden om de multidisciplinaire samenwerking te verbeteren in gesprek met andere professionals uit het zorg- en welzijnsdomein. Het biedt handvatten om het gesprek te voeren over behoeften, verwachtingen en afspraken.	Instrument

4.5 Voor beleidsmakers en bestuurders

Project	Thema('s)	Product	Type
Linking-Zin (01)	Behoeftte van cliënten	Het artikel Echt luisteren leidt tot maatwerk gaat over de behoeften van thuiswonende ouderen aan ondersteuning bij zingeving.	Onderzoek
	Behoeftte van cliënten	Factsheets: (1) West-Brabant en Tholen ; (2) Zuid-Hollandse eilanden ; (3) Rotterdam en omstreken . Factsheets over de behoefte aan zingevingsondersteuning van 50-plussers en mensen in de palliatieve fase en hun naasten. Er is informatie verzameld over het al aanwezig aanbod en de aansluiting tussen behoefte en aanbod.	Onderzoek
	Behoeftte van cliënten	De infographic en handleiding: de Regio in kaart en handleiding die methode weergeeft om zingevingaanbod in de thuissituatie in beeld te brengen zodat andere professionals deze ook kunnen inzetten.	Instrument
ZINSITIEF (02)	Behoeftte van cliënten	Artikel: Sensitief voor zingeving in de dagelijkse praktijk van het sociaal werk . Artikel over zingeving in de dagelijkse praktijk van sociaal werk, die ingaat op (1) welke zingevingsvragen kunnen spelen onder thuiswonende ouderen, (2) welke passende ondersteuningsmogelijkheden zijn, en (3) hoe hierin kan worden samengewerkt.	Onderzoek
	Samenwerking	De folder Samenwerken in Zingeving: elementen voor een infrastructuur GV-thuis hoe samenwerken in zingeving in het sociaal domein kan worden ingericht; met wie, waarom en in welke vormen.	Instrument
PLOEG 1	Organisatorische inbedding geestelijke verzorging thuis	In het adviesrapport Doorontwikkeling en inbedding organisaties geestelijke verzorging in de thuissituatie zijn beleidsadviezen te vinden voor het bevorderen van de integratie van geestelijke verzorging in de thuissituatie in het bestaande landschap van zorg en welzijn, in het bijzonder de eerstelijns palliatieve zorg en het sociaal domein.	Beleid
	Organisatorische inbedding geestelijke verzorging thuis	Het onderzoeksrapport Spirituele zorg dichtbij huis informeert over de resultaten van het onderzoek PLOEG 1: <i>Spirituele zorg dichtbij huis</i> . Het werkboek, gespreksmodel en adviesrapport zijn het resultaat van dit project. In het onderzoeksrapport zijn de inhoudelijke bevindingen en methodologische keuzes die daaraan vooraf zijn gegaan te vinden.	Onderzoek
PLOEG 3	Signaleren en verwijzen	De informatiefolder Signalerings- en verwijzingstool Zorg voor zingeving biedt aanknopingspunten voor het ondersteunen van cliënten bij zingeving in de thuissituatie, in het bijzonder in de palliatieve zorg. Er wordt ook een toelichting gegeven op de 3 hieronder genoemde tools.	Instrument

	Signaleren en verwijzen	De handreiking Implementatie tools zorg voor 'Zingeving in de thuissituatie' geeft aanknopingspunten voor het implementeren van zorg voor zingeving in de thuissituatie.	Instrument
Project GV-Thuis	Onderwijs en scholing	Onderwijsplan Zingeving in zorg & sociaal domein.	Beleid
	Organisatorisch inbedding	De Tarieven geestelijke verzorging 2022 en 2023 zijn adviestarieven die gehanteerd kunnen worden in het kader van de subsidieregeling Geestelijke Verzorging in de thuissituatie.	Beleid

Bijlagen

A. Milestone 3 Coördinatie (actie-)onderzoek ZonMw

In de voorgaande Milestones en in de Rapportage Coördinatie is al veel opgehaald. Milestone 3 bouwt voort op bestaande documentatie en dient vooral ter actualisatie en aanvulling. Er wordt onder andere geput uit de volgende publicaties:

- [Inventarisatie Zingeving en Geestelijke Verzorging Thuis/Eerstelij](#)
- [Overview zingeving en geestelijke verzorging in de thuissituatie](#)
- [Tussenevaluatie programma Zingeving en Geestelijke verzorging](#)
- [Rapportage Coördinatie Zingeving en Geestelijke verzorging thuis](#)
- Milestones 1 en 2
- Bestaande interviews actieonderzoek + PLOEG

In Milestone 3 pakt ZonMw haar verbindende en aanjagende rol verder op door inzicht te geven in waar mogelijkheden en kansen liggen om de opbrengsten van de projecten over zingeving in de zorg te bundelen en te laten landen in de praktijk. Milestone 3 begint met een afbakening welke projecten het betreft in binnen- en buitenland. Daarna maken we inzichtelijk welke kennis en producten deze projecten voortbrengen en waar mogelijkheden liggen om deze per thema te bundelen. Dit wordt vervolgens verder uitgebouwd door te oriënteren waar concrete kansen liggen om bepaalde sectoren of doelgroepen gericht gezamenlijk te benaderen en de gegenereerde kennis en producten gericht en gebundeld aan te bieden. Tot slot kijken we naar welke ontwikkelingen momenteel lopen binnen Nederland op het gebied van zingeving in de zorg waar vervolgacties voor implementatie en disseminatie mogelijk ingebed kunnen worden. Milestone 3 richt zich op de volgende vragen:

Actie 1. Afbakening: over welke projecten gaat het?

Compleet en actueel overzicht op het gebied van zingeving in de zorg, opgebouwd uit:

- Projecten binnen het Programma Zingeving en Geestelijke verzorging
- Projecten verder binnen ZonMw (uitgaande van de Overview)
- Welke projecten lopen buiten ZonMw binnen Nederland?
- Welke projecten lopen internationaal? – (bijvoorbeeld: European Network of Healthcare Chaplaincy en ERICH - Contactpersoon Elsbeth Littooi & Gaby Jacobs)
 - *Hoe verhoudt Zingeving in de zorg in Nederland zich tot de rest van Europa?*

Actie 2. Hoe kunnen we uitkomsten en resultaten bundelen?

Deze actie richt zich op de vraag: 'wat?': wat is de kennis en resultaten die is opgebracht. Eerdere milestones beschreven welke hoofdthema's we onderscheiden binnen het AO en PLOEG. Milestone 3 breidt dit uit door inzicht te geven welke problematiek en vragen binnen deze thema's speelden en geeft inzicht hoe de projecten hierop hebben ingespeeld. Vervolgens schrijven we welke uitkomsten in de vorm van kennis (rapportage) of materialen, tools en instrumenten per hoofdthema zijn behaald of worden verwacht en geven we suggesties hoe dit gebundeld aangeboden kan worden.

- Welke hoofdthema's zijn te onderscheiden?
- Welke probleemstelling werd per thema aangepakt en welke uitkomsten zijn hierop voortgebracht?
- Hoe kunnen deze uitkomsten per thema gebundeld worden aangeboden?

Actie 3. Waar moet opgedane kennis worden verspreid en waar gaat dit landen?

Actie 3 gaat een stap verder dan actie 2 en maakt concreter inzichtelijke welke acties in de disseminatie en implementatie van de gegenereerde kennis en producten genomen kunnen worden en wie dit kan doen. Doorgaans communiceren projecten over hun eigen uitkomsten en zet ZonMw dit verder uit in haar netwerk. In deze actie bekijken we niet per project maar vanuit de gebruikers, zoals beroepsverenigingen, welke kennis en producten voor hen van meerwaarde kunnen zijn. Dit doen we door per stakeholder in beeld te brengen waar de kennis en producten uit de verschillende projecten samen kunnen komen.

- Welke stakeholders kunnen we onderscheiden: wie is de gebruiker van ontwikkelde kennis?
- Wat hebben zij nodig om hun werk te verbeteren: welke stakeholder heeft baat bij welke uitkomsten en resultaten?

Suggesties:

- Centra voor Levensvragen: wat hebben zij nodig?

- Zorginstituut: passende zorg
- Beroepsverenigingen/brancheorganisaties
- Koppeling aan ouderenorganisaties, patiëntenverenigingen
- Welzijnsorganisaties, gemeenten
- Ziektekostenverzekeraars (wetenschappelijke afd) – bewustwording
- Symposium/nascholingsactiviteit
- Curricula opleidingen GV

Actie 4. Vertaalslag naar en verbindingen met actuele ontwikkelingen?

Nu we de ontwikkelde kennis en producten per thema weten en wie de stakeholders zijn die hier baat bij hebben, kijken we verder wat ervoor nodig is om dit te laten landen in de praktijk.

- Welke ontwikkelingen zijn gaande waarop aangesloten kan worden? Denk aan:
 - Masterclasses
 - Kennisbank Kenniswerkplaats Zingeving (KWP)
 - Website KWP
 - DPG (deelprojecten stuurgroep)
 - Praktijk: Centra voor Levensvragen
 - Expertisefunctie (kenniscentrum GV-thuis)
 - Overkoepelend implementatie project (subsidieronde ZonMw)
- Welke kansen en mogelijkheden liggen hier voor verbinding met de ontwikkelde kennis en producten?
- Welke acties zijn nodig om kennis en producten te bundelen en op de juiste plek (bij de beschreven stakeholders) aan te bieden?
- Wie heeft hierin een aangewezen rol of waar is samenwerking mogelijk? Wat betekent dit als vervolgstap voor de projecten/producten?

Actie 5. Wat missen we nog en wat zijn de lessons learned?

Nu helder is welke vervolgstappen op de ontwikkelde kennis we kunnen nemen, kunnen we kijken naar welke kennis we nog missen. Ook is gedurende de projecten een hoop ervaringskennis opgedaan. Welke kennislacunes hebben we in beeld en waar moeten toekomstige onderzoekers rekening mee houden?

- Welke kennis missen we nog?
- Wat zijn de geleerde lessen van deze projecten? Denk aan: onderzoeksproces en implementatie?
- Hoe ga je hiermee om? Welke tips geef je mee voor toekomstige onderzoekers?

B. Producten per thema

Producten Thema 1 Behoeftte van cliënten

LinkingZin (01)

Beschrijving	Voor wie?
Artikel: Echt luisteren leidt tot maatwerk	
Artikel over de behoeften van thuiswonende ouderen aan ondersteuning bij zingeving.	Geestelijk verzorgers, huisartsen/POH, professionals sociaal domein, vrijwilligers, overige eerstelijns zorgprofessionals
Factsheets: (1) West-Brabant en Tholen ; (2) Zuid-Hollandse eilanden ; (3) Rotterdam en omstreken	
Factsheets over de behoefte aan zingevingsondersteuning van 50-plussers en mensen in de palliatieve fase en hun naasten. Ook is informatie verzameld over reeds aanwezig aanbod en de aansluiting tussen behoefte en aanbod.	Geestelijk verzorgers, huisartsen/POH, professionals sociaal domein, vrijwilligers, overige eerstelijns zorgprofessionals
Infographic en handleiding: de Regio in kaart	
Infographic en handleiding die methode weergeeft om zingevingaanbod in de thuissituatie in beeld te brengen zodat andere professionals deze ook kunnen inzetten.	Geestelijk verzorgers, huisartsen/POH, professionals sociaal domein, vrijwilligers, overige eerstelijns zorgprofessionals
Zinvinder: animatie en infographic	
De Zinvinder geeft inzicht in diverse behoeften en ondersteuning op basis van 2 assen, 4	Burgers, hulpverleners, vrijwilligers

kwadranten en pictogrammen. Het geeft richting aan de aard van ondersteuning die burgers zelf zoeken of voor mogelijke verwijzing door hulpverleners.	
Podcast serie Verkennen en aansluiten	
Bestaande uit 3 afleveringen: 1. Een ansichtkaart als ijsbreker (BRT) 2. De vrijwilliger als smeeroilie. (ZHE) 3. Moed om te leven in plaats van overleven (Rotterdam e.o.).	Geestelijk verzorgers, huisartsen/POH, professionals sociaal domein, vrijwilligers, overige eerstelijns zorgprofessionals
Visueel verslag slotbijeenkomst	
Het visueel verslag geeft de inhoud weer van de presentaties, workshops en uitwisseling tijdens de slotbijeenkomst van Linking-Zin.	Geestelijk verzorgers, huisartsen/POH, professionals sociaal domein, vrijwilligers, overige eerstelijns zorgprofessionals

ZINSITIEF (02)

Beschrijving	Voor wie?
Artikel: Sensitief voor zingeving in de dagelijkse praktijk van het sociaal werk	
Artikel over zingeving in de dagelijkse praktijk van sociaal werk, die ingaat op (1) welke zingevingsvragen kunnen spelen onder thuiswonende ouderen, (2) welke passende ondersteuningsmogelijkheden zijn, en (3) hoe hierin kan worden samengewerkt.	Sociaal domein (sociaal werker, maatschappelijk werker, Wmo-consulent, opbouwwerker, ouderenadviseur)

CONNECT (08)

Beschrijving	Voor wie?
CONNECT-toolkit: Ouders van ernstig zieke kinderen ondersteunen	
De CONNECT- toolkit bestaat uit: <ul style="list-style-type: none"> • een informatiefolder • gesprekshandleiding • gesprekskaarten • een geaccrediteerde scholing 	Eerstelijns-zorgprofessionals in de kinderpalliatieve zorg

Producten Thema 2 Beroepsinhoud geestelijke verzorging in de thuissituatie

PLOEG 2

Beschrijving	Voor wie?
Gespreksmodel In dialoog met je levensverhaal	
In een reeks van 6 individuele gesprekken nodigt de geestelijke verzorger een gesprekspartner te reflecteren en delen over levensvragen aan de hand van diens levensverhaal. De kracht van het model schuilt zowel in de praktische uitwerking als in het wetenschappelijk kader waarop het model gebaseerd is.	Geestelijk verzorgers (in de eerstelijns palliatieve zorg)
Werkboek in dialoog met je levensverhaal	
Het werkboek dient als voorbereiding en naslagwerk voor cliënten/patiënten om te werken met het gespreksmodel.	Cliënten/patiënten
Informatiefolder In dialoog met je levensverhaal	
Deze folder informeert cliënten/patiënten over de gesprekken met een geestelijk verzorger aan de hand van het model.	Cliënten/patiënten

SamenZin (04)

Beschrijving	Voor wie?
Toolbox evalueren zorg voor zingeving	

Een fysieke toolbox voor de evaluatie van de zorg voor zingeving met de cliënt/patiënt.	Geestelijk verzorgers en POH-GGZ
---	----------------------------------

Producten Thema 3 Data, meten en evaluatie

Beschrijving	Voor wie?
Tarieven geestelijke verzorging 2022 en 2023	
Adviestarieven die gehanteerd kunnen worden in het kader van de subsidieregeling Geestelijke Verzorging in de thuissituatie.	Geestelijk verzorgers, beleidsmakers

Producten Thema 4 Onderwijs en scholing

LinkingZin (01)

Beschrijving	Voor wie?
Handleiding training Signaleren behoefte zingevingsondersteuning en matching	
Trainingshandleiding voor geestelijk verzorgers die deze training willen verzorgen.	Geestelijk verzorgers

SamenZin (04)

Beschrijving	Voor wie?
Handleiding training Zingeving in het werk van de POH-GGZ	
Handleiding voor opleiders voor het geven van de training 'Zingeving in het werk van de POH-GGZ'.	POH-GGZ

Toolbox (07)

Beschrijving	Voor wie?
Toolbox voor geestelijk verzorgers - trainingen	
Toolbox voor geestelijk verzorgers uit het actieonderzoek 'Toolbox voor signaleren en bespreken van zingevingsvragen: actieonderzoek in Noord-Holland en Flevoland'.	Geestelijk verzorgers

CONNECT (08)

Beschrijving	Voor wie?
CONNECT-scholing: Betekenisgeving in de kinderpalliatieve zorg	
In de CONNECT-scholing leren eerstelijns zorgprofessionals in de kinderpalliatieve zorg ouders beter te ondersteunen bij betekenisgeving en levensvragen.	Eerstelijns zorgprofessionals in de kinderpalliatieve zorg

PLOEG 3

Beschrijving	Voor wie?
Handleiding lesmodule Signaleren van en verwijzen bij zingeving	
Docentenhandleiding voor een hbo-module over signaleren en verwijzen rondom zingeving voor verpleegkundigen	Hbo-verpleegkundige niveau 6, physician assistant (7), verpleegkundig specialist (7)

PLOEG 2

Beschrijving	Voor wie?
Training in dialoog met je levensverhaal	
Onderwijsplan Zingeving in zorg & sociaal domein van deelprojectgroep Onderwijs van het project GV-Thuis.	Geestelijk verzorgers

DPG Onderwijs

Beschrijving	Voor wie?
--------------	-----------

Onderwijsplan Zingeving in zorg & sociaal domein	
Onderwijsplan voor aandacht voor Zingeving in zorg & sociaal domein.	Bestuurders, beleidsmakers (in onderwijs)

Producten Thema 5 Organisatorische inbedding

PLOEG 1

Beschrijving	Voor wie?
Adviesrapport	
Adviesrapport over doorontwikkeling en inbedding organisaties geestelijke verzorging in de thuissituatie.	Beleidsmakers
Werkboek geestelijke verzorging in de thuissituatie	
Het werkboek geestelijke verzorging in de thuissituatie helpt bij het opzetten en verder vormgeven van de organisatie van geestelijke verzorging thuis.	Geestelijk verzorgers en andere zorgprofessionals
Werkboek geestelijke verzorging in de thuissituatie: praktijkvoorbeelden	
Praktijkvoorbeelden vanuit de best practices is het werkboek.	Geestelijk verzorgers en andere zorgprofessionals

Producten Thema 6 Samenwerking

ZINSITIEF (02)

Beschrijving	Voor wie?
Folder Samenwerken in Zingeving; elementen voor een infrastructuur GV-thuis	
De folder beschrijft hoe samenwerken in zingeving in het sociaal domein kan worden ingericht; met wie, waarom en in welke vormen.	Sociaal domein, geestelijk verzorgers, bestuurders, beleidsmedewerkers
Sensitief voor zingeving in de dagelijkse praktijk van het sociaal werk - SoziO Vakblad voor sociaal professionals en het sociale domein	
Dit vakblad artikel biedt voor Geestelijk Verzorgers handvatten om de samenwerking met wijkprofessionals aan te gaan in het vinden en begeleiden van thuiswonende ouderen bij zingevingsvragen.	Sociaal domein, Geestelijk verzorgers

Zinvol Samenwerken (03)

Beschrijving	Voor wie?
E-learning Interprofessioneel samenwerken rond zingeving in de thuissituatie	
E-learning die de resultaten en opbrengsten van het actieonderzoek bundelt.	Geestelijk verzorgers, huisartsen/POH, professionals sociaal domein, vrijwilligers, overige eerstelijns zorgprofessionals
Artikel Ouderen en zingeving in de thuissituatie	
In dit artikel worden de opzet en de eerste resultaten gedeeld die implicaties hebben voor eerstelijnsprofessionals in zorg en welzijn.	Geestelijk verzorgers, huisartsen/POH, professionals sociaal domein, vrijwilligers, overige eerstelijns zorgprofessionals

PLOEG 1

Beschrijving	Voor wie?
Gespreksmodel: Zinvolle afstemming in zorg & welzijn	
Het gespreksmodel kan gebruikt worden om de multidisciplinaire samenwerking te verbeteren in gesprek met andere professionals uit het zorg- en welzijnsdomein. Het biedt handvatten om het gesprek te voeren over behoeften, verwachtingen en afspraken.	Geestelijk verzorgers

Producten Thema 7 Signaleren en verwijzen

ZINSITIEF (02)

Beschrijving	Voor wie?
Artikel Sensitief voor zingeving in de dagelijkse praktijk van het sociaal werk	
Dit vakblad artikel beschrijft aan de hand van een casus hoe zingevingsvragen bij thuiswonende ouderen gesignaleerd kunnen worden, welke methodieken daarvoor zijn, welke stap ná signaleren kan komen, en hoe en met wie samenwerking gezocht kan worden.	Sociaal domein, geestelijk verzorgers, bestuurders, beleidsmedewerkers

Zinvol Samenwerken (03)

Beschrijving	Voor wie?
Artikel Belang van Zingeving thuis	
Dit artikel is voor (wijk)verpleegkundige die in hun dagelijks werk cliënten ontmoeten die (mogelijk) worstelen met levensvragen. Zij hebben een signalerende en interveniërende rol in de zorg voor zingeving.	(wijk)verpleegkundigen

CONNECT (08)

Beschrijving	Voor wie?
Informatiebrochure	
Uitleg en handreiking voor professionals om ouders te ondersteunen bij betekenisgeving en levensvragen.	Zorgverleners in de thuissituatie
Gesprekshandleiding	
In gesprek met ouders over betekenisgeving en levensvragen.	Zorgverleners in de thuissituatie
Even Stilstaan kaartjes	
De gesprekskaartjes kunnen ingezet worden wanneer een ouder te maken krijgt met een ernstige ziekte bij hun kind, wanneer het leven door deze ziekte erg is veranderd of de toekomst misschien onzeker is.	Ouders van kinderen met een levensbedreigende aandoening
Handleiding Even Stilstaan kaartjes	
Uitleg over het gebruik van de gesprekskaartjes.	Ouders van kinderen met een levensbedreigende aandoening

PLOEG 3

Beschrijving	Voor wie?
Handreiking Implementatie tools zorg voor 'Zingeving in de thuissituatie'	
Deze handreiking geeft aanknopingspunten voor het implementeren van zorg voor zingeving in de thuissituatie.	Zorgverleners, bestuurders en beleidsmakers
Signalerings- en verwijzingstool Zorg voor Zingeving	
De signalerings- en verwijzingstool helpt zorgverleners de zingevingsbehoefte van cliënten in te schatten, te begeleiden, en indien nodig door te verwijzen.	Zorgverleners

Producten Thema 8 Zingeving in de praktijk van andere zorgprofessionals

Linking-Zin (01)

Beschrijving	Voor wie?
De Zinpraatkaart	
Een hulpmiddel zijn om makkelijker in gesprek te gaan over zingeving.	Zorg- en welzijnsprofessionals, vrijwilligers, burgers/cliënten

De handleiding bij de Zinpraatkaart	
Ondersteunend aan de Zinpraatkaart.	Zorg- en welzijnsprofessionals, vrijwilligers, burgers/cliënten
Kaartenset: op zoek naar zin bij stress: grote kaarten en kleine kaarten	
Kaartenset om sensitief te worden voor zingeving bij mensen met armoede-problematiek en het gesprek aan te gaan.	Zorg- en welzijnsprofessionals, vrijwilligers, burgers/cliënten
Handleiding bij kaartenset	
Handleiding voor het gebruik van de kaartenset en een ondersteunende workshop van 1 of 2 bijeenkomsten.	Zorg- en welzijnsprofessionals, vrijwilligers, burgers/cliënten
Kompas voor troost en verdieping (en handleiding)	
Het kompas omvat 6 groepen van bronnen ter ondersteuning en inspiratie met uitgebreide verwijzingen.	Vrijwilligers Palliatieve Terminale Zorg

ZINSITIEF (02)

Beschrijving	Voor wie?
ZINGENDA: een handvat om zingeving te agenderen	
Ter inspiratie en als handvat voor sociaal werkers om expliciet met zingeving aan de slag te gaan en het thema te agenderen.	Sociaal domein

SamenZin (04)

Beschrijving	Voor wie?
Toolbox evalueren zorg voor zingeving	
Een fysieke toolbox voor de evaluatie van de zorg voor zingeving met de cliënt/patiënt.	Geestelijk verzorgers en POH-GGZ
Training levenskunst voor jongeren	
Deze training is gericht op jongeren die bij de POH-GGZ komen met vragen die psychosociaal en existentieel van aard zijn. Het doel is de jongeren te ondersteunen in het zelf perspectief en nieuwe handelingsmogelijkheden vinden, samen met andere jongeren	Geestelijk verzorgers en POH-GGZ
Wetenschappelijke publicaties	
<p>Jacobs, G. & S. De Cuba (in press) 'A clear center but no clear boundaries.' The construction of professional identities in spiritual care through boundary work in participatory action research within health care. Action Research.</p> <p>Jacobs, G. (2023) 7.20. Zingevingsvragen. In: In: Mok, L. (red.) Handboek voor POH-GGZ. Leidraad voor psychische klachten in de huisartspraktijk. Bohn Stafleu van Loghum, Houten, pp. 327-334. (tweede, herziene druk).</p> <p>Somsen J, Barnhoorn PC, Jacobs G. Zingevingsvragen signaleren, bespreken en begeleiden. Huisarts Wet 2023;66(3): 38-40. DOI:10.1007/s12445-023-2187-x.</p> <p>DeCuba, S., Frank, I., Steerenberg-Van Rijn, M., Vaart, W. van der & G. Jacobs (2022). Zorg voor zingeving evalueren. De ontwikkeling en waarde van een participatief evaluatie-instrumentarium. TGV, 25(108), 29-35.</p>	Geestelijk verzorgers en POH-GGZ

www.zonmw.nl

MET KENNIS WERKEN AAN EEN GOEDE GEZONDHEID VOOR IEDEREEN

ZonMw
Laan van Nieuw Oost-Indië 334
2503 CE Den Haag
Telefoon 070 340 5111
info@zonmw.nl